

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union
K2 Strategic Partnership

PRIRUČNIK ZA TRENERE MENTORA ZA SOCIJALNO UKLJUČIVANJE

*Razvijen u sklopu projekta
SAPERRE AUDE - Poboľšanje obrazovnih ishoda
mladih iz alternativne skrbi kroz mentorstvo*

TG THERAPEUTISCHE
GEMEINSCHAFTEN®

fundació
plataforma educativa

FÜR **SOZIALES**
S&S gemeinnützige Gesellschaft für Soziales mbH

IGRA

Universitat
de Girona

*parrains
par' mille*

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Uvod

Ovaj je *Priručnik za osposobljavanje* napravljen u okviru Projekta *SAPERER AUDE – Improvement of the academic results of young people in care through mentoring / Poboljšanje obrazovnih ishoda mladih ljudi iz alternativne skrbi kroz mentorstvo* (u daljnjem tekstu: AUDE), financiran je kroz EU program Erasmus+, Strateška partnerstva u području obrazovanja. AUDE Priručnik je intelektualni output aktivnosti "Razvoj sadržaja osposobljavanja".

Cilj kreiranja Priručnika je osigurati sadržaj za edukaciju zaposlenika AUDE partnerskih organizacija, a s ciljem njihova osnaživanje potrebnim znanjem i vještinama za provođenje kvalitetnih treninga za AUDE mentore na nacionalnoj razini. AUDE mentori su odabrani volonteri za sudjelovanje u AUDE pilot projektu mentorstva. Glavni cilj pilotiranja ovakvog tipa mentorstva s mladima iz alternativne skrbi je pružiti im specifični, individualiziran oblik podrške s ciljem poboljšanja njihovih obrazovnih ishoda. AUDE Priručnik bi trebao pripremiti AUDE mentore za stvarnost mentorskog iskustva i dati im informacije i potrebne alate za učinkovito mentoriranje.

Osposobljeni zaposlenici AUDE partnerskih organizacija, kao i AUDE mentori, bit će ohrabreni da koriste AUDE Priručnik kao koristan podsjetnik te izvor informacija i podrške tijekom cijelog procesa provedbe AUDE pilot projekta mentorstva. S obzirom na to, Priručnik je napravljen kao referentni vodič dostupan u bilo kojem trenu za vrijeme mentoriranja, za pojašnjavanje i bolje razumijevanje svih aspekata socijalnog mentorstva planiranog kroz AUDE projekt.

AUDE Priručnik je rezultat suradnje međunarodnih partnera, organizacija civilnog društva i akademskih institucija iz pet europskih država: Španjolske, Francuske, Njemačke, Austrije i Hrvatske. Partneri su uložili svoje znanje, stručnost i iskustvo za izradu ovog priručnika, koje će, kako oni vjeruju, doprinijeti ne samo uspješnoj provedbi aktivnosti mentoriranja u sklopu projekta, već pronaći daljnju primjenu u području mentoriranja za socijalno uključivanje za djecu / mlade.

*Hermann Radler, Olgica Čekić, Ljiljana Ban
Bundestherapeutische Gemeinschaften, Austrija
(uz doprinos AUDE projektnih partnera)*

SADRŽAJ:

1. UVOD U AUDE PROJEKT	5
1.1. Struktura, ciljevi i aktivnosti AUDE projekta.....	6
1.2. Osnovne karakteristike aktivnosti pilota AUDE mentorstva	9
1.3. Predstavljanje partnera AUDE projekta	11
2. DJECA U ALTERNATIVNOJ SKRBI	15
2.1. Što je alternativna skrb za djecu?	15
2.2. Ključni aspekti alternativne skrbi	15
2.3. UN-ove smjernice za alternativnu skrb za djecu	17
2.4. Opći pregled prednosti i nedostataka različitih alternativnih oblika skrbi	20
2.5. Institucionalna skrb kao vrsta alternativne skrbi za djecu	20
2.6. Osnovne značajke ponašanja i emocionalnog razvoja djece u institucionalnoj skrbi (djeca od 12 do 17 godina).....	22
2.7. Djeca iz institucionalni skrbi i okvir njihovog odnosa s drugima (biološkom obitelji, youth workerima, odgajateljima, učiteljima)	30
3. SOCIJALNO MENTORSTVO – OPĆI ASPEKTI.....	33
3.1. Definicija mentorstva općenito i socijalno mentorstvo posebno	33
3.2. Bolji izgledi kroz socijalno mentorstvo za djecu/mlade u nošenju s pritiscima i izazovima svakodnevnog života	33
3.3. Bolje mogućnosti za djecu u institucionalnoj skrbi kroz socijalno mentorstvo, uzimajući u obzir njihove specifične potrebe	35
3.4. Svrha i odgovornost socijalnog mentorstva	37
3.5. Uloga menora – što mentori jesu i što nisu	38
3.6. Što mentor radi - očekivane i predložene aktivnosti za mentore	40
3.7. Opći aspekti faza u odnosu socijalnog mentorstva.....	42
3.8. Pravila komunikacije u procesu socijalnog mentorstva	45
3.9. Osnajujući aspekt socijalnog mentorstva – rješavanje problema naspram pružanja savjeta	46
3.10. Podrška mentorima–Kako podržavati mentore u njihovim mentorskim naporima	47
3.11. Dobre i loše prakse – učinkoviti i neučinkoviti mentori.....	47
4. AUDE MENTORSKI PILOT PROJEKT	49
4.1. Socijalno mentorstvo s ciljem poboljšanja obrazovnih ishoda djece i mladih iz institucionalne skrbi	49
4.2. Dobrobiti za uključene strane: djeca, mentori – volonteri, odgajatelji/skrbnici, učitelji, škola i zajednica.....	50
4.3. Opći aspekti socijalnog mentorstva unutar AUDE mentorskog pilot projekta	52
4.4. Specifično obrazovanje - mentorske aktivnosti orijentirane prema obrazovanju	56
4.5. Specifične školski orijentirane mentorske aktivnosti	57
4.6. Što znači pružiti podršku mentorima	59
4.7. Očekivani rezultati i utjevaj AUDE mentorskog pilot projekta.....	59
4.8. Evaluacija	61
LITERATURA I KORISNI MATERIJALI.....	62

1. UVOD U AUDE PROJEKT

Projekt *Sapere Aude - Improvement of the academic results of young people in care through mentoring – SAPERE AUDE / Poboljšanje obrazovnih ishoda mladih iz alternativne skrbi kroz mentorstvo* (u daljnjem tekstu: AUDE) je rezultat zajedničke inicijative relevantnih dionika koji djeluju u području alternativne skrbi za djecu i mlade iz pet europskih država: Španjolske, Francuske, Njemačke, Austrije i Hrvatske.

Potaknuti rezultatima nedavnih istraživanja, kao i vlastitim iskustvima u radu s djecom i mladima iz alternativne skrbi, pet nevladinih organizacija (Fundació Plataforma Educativa, Für Soziales, Bundesverband Therapeutische Gemeinschaften, SOS Groupe i Igra) i jedna akademska ustanova (Girona University) surađivalo je na razvoju projekta s krajnjim ciljem da doprinesu poboljšanju obrazovnih ishoda djece i mladih iz alternativne skrbi.

Brojna istraživanja na europskoj i međunarodnoj razini, provedena u posljednjih nekoliko desetljeća, otkrila su nedvojbeno postojanje razlika u obrazovnim ishodima, školskim rezultatima te općenito obrazovnoj situaciji između djece i mladih koja žive u alternativnim oblicima skrbi te njihovih vršnjaka koji žive sa svojim biološkim obiteljima. Ovaj fenomen je posebno promatran u okruženju institucionalne skrbi. Obrazovni ishodi mladih ljudi u institucionalnoj skrbi su općenito niski. Neki čimbenici koji objašnjavaju takvu situaciju su, na primjer, nepovezanost djelovanja sustava skrbi i obrazovanja te neuspjeh istih da adekvatno rade zajedno. Nadalje, obrazovanje se općenito ne postavlja kao prioritet u radu s djecom i mladima smještenim izvan obitelji. To se odražava kroz niska očekivanja i nizak interes za njihovim obrazovanjem od strane sustava skrbi koji je puno više usredotočen na probleme u ponašanju nego na obrazovne ishode djece i mladih u institucionalnoj skrbi.

Razlike u odgojno-obrazovnoj situaciji između djece i mladih koji žive izvan obitelji te onih koji žive s biološkim obiteljima su opisane u završnom izvješću projekta financiranog od Europske unije, *Young People in Public Care: Pathways to Education in Europe (YIPPEE)/Mladi ljudi u javnoj skrbi: Putovi obrazovanja u Europi*. Projekt YIPPEE je obuhvatio pet zemalja EU: Englesku, Dansku, Švedsku, Mađarsku i

Španjolsku. Cilj YIPPEE-a je bio istražiti na koji način bi bilo moguće potaknuti mlade koji izlaze iz skrbi da ostanu dulje u obrazovanju te im omogućiti pristup daljnjem i visokom obrazovanju. Rezultati pokazuju da se samo 8% mladih osoba koje su bile u sustavu skrbi kao djeca uključuju u programe višeg i visokog obrazovanja, što je pet puta manje od opće populacije mladih.

1.1. STRUKTURA, CILJEVI I AKTIVNOSTI AUDE PROJEKTA

Prepoznajući problem, projekt AUDE je stvoren oko ideje da se upotrijebi specifični model socijalnog mentorstva za poboljšanje obrazovnih ishoda djece i mladih u dobi od 12 do 17 godina, koji žive u institucionalnoj skrbi u pet europskih država koje sudjeluju u projektu: Španjolskoj, Francuskoj, Njemačkoj, Austriji i Hrvatskoj.

Struktura, ciljevi i aktivnosti projekta AUDE se mogu sažeti u nekoliko sljedećih točaka:

- Predviđena 24 mjeseca suradnje (rujan 2016. – rujan 2018.) međunarodnih partnera (6 partnera iz 5 država), spajaju tri stručna područja: rad na području pružanja usluga institucionalne skrbi za djecu i mlade, rad na području pružanja mentorskih usluga djeci i mladima i akademska istraživanja na području djece i mladih.
- Cilj projekta AUDE je korištenje socijalnog mentorstva kao metode za doprinos poboljšanju obrazovnih ishoda djece i mladih u dobi od 12 do 17 godina iz alternativne skrbi putem pilotiranja AUDE mentorstva u pet partnerskih država.

Specifični ciljevi projekta su:

1. Promicati i unaprijediti obrazovne ishode djece i mladih osoba iz alternativne skrbi.
2. Doprinijeti učinkovitost rješavanja pitanja vezanih uz obrazovanje djece i mladih iz alternativne skrbi, kao i pokazati profitabilnost ulaganja u to područje.
3. Promicati koheziju i društvo predano brizi jednih za druge, gdje ljudi surađuju na uzajamnu dobrobit.

Korisnici AUDE projekta su:

- Djeca i mladi iz alternativne skrbi.
- Organizacije koje pružaju usluge institucionalne skrbi i izvaninstitucionalne socijalne usluge, a posebno njihovi zaposlenici koji rade izravno s djecom i mladima.
- Ostali akteri povezani s djecom i mladima iz alternativne skrbi, kao što su: javne ustanove, škole, učitelji, roditelji te u širem smislu lokalna zajednica i društvo općenito.
- Organizacije diljem Europe koje su zainteresirane za provedbu inovativnih usluga za djecu i mlade iz alternativne skrbi, koristeći rezultate AUDE projekta (AUDE Priručnik, *Procedure za implementaciju modela AUDE socijalnog mentorstva* i *AUDE model socijalnog mentorstva*).

Projekt ima dva službena rezultata:

- *Priručnik za osposobljavanje mentora*. AUDE Priručnik služi za obučavanje mentora u pružanju specifične potpore mladim osobama iz alternativne skrbi, kako bi oni poboljšali svoje obrazovne ishode.
Priručnik za osposobljavanje je preveden na: španjolski, engleski, njemački, hrvatski i francuski jezik. Bit će dostupan online, besplatno, na web stranici projekta <http://www.sapereaude-project.com>
- *Priručnik sa iskustvima iz prakse s procjenom učinaka AUDE modela socijalnog mentorstva na poboljšanje obrazovnih ishoda mladih iz alternativne skrbi*.
Kao dio AUDE projekta, partneri će provesti pilot projekt mentorstva u svojim organizacijama s ciljem procjene pozitivnih učinaka na obrazovne ishode mladih ljudi iz alternativne skrbi.
Rezultati će biti predstavljeni u *Priručniku s iskustvima iz prakse (Practical Case Handbook)* na engleskom jeziku. Sadržaj će biti dostupan online, besplatno, na web stranici projekta www.sapereaude-project.com

Aktivnosti predviđene u AUDE projektu su:

- Pilotiranje AUDE modela mentoriranja glavna je projektna aktivnost. Sastavljena je oko ideje socijalnog mentoriranja za djecu i mlade u dobi od 12 do 17 godina koji su smješteni u nekom obliku alternativne skrbi, s ciljem poboljšanja njihovih obrazovnih ishoda.
- Partnerske organizacije iz Španjolske, Francuske, Njemačke, Austrije i Hrvatske će biti odgovorne za provedbu AUDE mentorskog modela u školskoj godini 2017./2018. u svojim državama, uz sudjelovanje minimalno po 10 volontera-mentora i 10 djece i mladih iz institucionalne skrbi. Pilot mentorskog modela je opisan detaljno u poglavlju 4. ovog Priručnika.
- Razvoj Priručnika za osposobljavanje zaposlenika partnerskih organizacija na AUDE projektu kako bi ih se osnažilo znanjima i vještinama potrebnim edukaciju AUDE mentora na nacionalnoj razini. Sadržaj treninga je podijeljen u četiri dijela:
 - Uvod u AUDE projekt
 - Djeca i mladi iz alternativne skrbi
 - Mentorstvo – opći aspekti
 - AUDE pilot projekt mentorstva

Priručnik za osposobljavanje će biti dostupan na svim jezicima država partnera (engleski, španjolski, njemački, francuski i hrvatski), besplatno, u *online* formatu na web stranici projekta.

- Transnacionalno osposobljavanje zaposlenika AUDE partnerskih organizacija, u trajanju od pet radnih dana, jedan dan za svako područje obuhvaćeno AUDE priručnikom te još jedan dan za refleksiju.
- Nacionalni treninzi za odabrane volontere-mentore, koji provode osposobljeni zaposlenici partnerskih organizacija u svojim državama. Sadržaj i trajanje osposobljavanja za mentore bit će prilagođeno nacionalnom kontekstu svake od partnerskih organizacija.
- Razvoj AUDE *Priručnika s iskustvima iz prakse*, s ciljem prikaza i vrednovanja rezultata pilotiranja AUDE mentorstva. Partnerske organizacije će redovito prikupljati podatke o procesu, za evaluaciju, tijekom provedbe pilota AUDE mentorstva, kako bi se osigurala procjena učinaka mentorske potpore pružene djeci i mladima.

- Organizacija međunarodne konferencije u srpnju 2018. godine, na kraju provedbe pilota AUDE mentorstva, kako bi prezentirali svoje rezultate očekivanom broju od 90 stručnjaka, sudionika konferencije.
- Aktivnosti vezane za diseminaciju rezultata projekta AUDE uključuju: izradu web stranice projekta (povezan s web stranicama partnera projekta i njihovim relevantnim društvenim platformama), razvoj AUDE biltena u digitalnom obliku, oglašavanje osposobljavanja za druge eventualno zainteresirane organizacije za provedbu modela mentorstva koji koristi AUDE i sl.
- Upravljanje i koordinacija projektnim aktivnostima, uključujući sve administrativne poslove potrebne za uspješnu provedbu projekta AUDE.

1.2. OSNOVNE KARAKTERISTIKE AKTIVNOSTI PILOTA AUDE MENTORSTVA

Prema *Stručnoj povelji za coaching i mentorstvo*, mentorstvo se može opisati kao razvojni proces koji može uključivati prijenos vještina ili znanja, s iskusnije na manje iskusnu osobu, kroz dijalog, učenja i igranje uloga, a može biti i razmjena znanja i vještima među vršnjacima/kolegama.

Unatoč tome što je na početku korišteno u poslovnim, strukovnim i obrazovnim procesima, mentorstvo je u međuvremenu prepoznato kao koristan alat za povećanje kvalitete ljudi općenito. Kroz niz programa i inicijativa, zabilježeno je kako se socijalna integracija marginaliziranih skupina, pa tako i djece i mladih, može značajno poboljšati kroz implementaciju različitih vrsta mentorstva.

Prema tome, partneri u projektu AUDE prepoznali su mogućnost korištenja socijalnog mentorstva i razvili specifičan mentorski model, s ciljem poboljšanja sveukupne obrazovne situacije djece i mladih iz alternativne skrbi. Preciznije, ciljane podskupina su djeca i mladi u dobi od 12 do 17 godina, za koju je utvrđeno da se često, ako ne i redovito, suočava s manje mogućnosti u području obrazovanja i budućeg profesionalnog razvoja.

AUDE mentorski model predviđen je kao intervencija kroz jednu školsku godinu (rujan 2017. – lipanj 2018.) u pet partnerskih država (Španjolska, Francuska, Njemačka, Austrija i Hrvatska), koja uključuje angažman minimalno 10 volontera-mentora, koji će raditi s 10 djece i mladih iz alternativne skrbi. Kroz taj će proces pokušati doprinijeti poboljšanju njihovih obrazovnih ishoda, no, šire od školskih rezultata, a kako bi im se otvorile nove mogućnosti ne samo u području obrazovanja, već u životu općenito. Mentorstvo će biti vođeno i podržano od strane AUDE partnerskih organizacija.

S obzirom na to da je poboljšanje obrazovnih ishoda u fokusu AUDE mentorstva, treba definirati odgovarajuću strategiju za njegovo uvođenje. Strategija obuhvaća opis modela AUDE mentorstva, kao i razvoj procedure uvođenja mentora.

U svrhu ovog uvodnog djela AUDE Priručnika, bit će navedena samo općenita obilježja modela AUDE mentorstva, dok će u četvrtom poglavlju biti navedene pojedinosti različitih aspekata modela.

Opće karakteristike AUDE mentorstva:

1. Ključni kriteriji koje su dogovorili partneri projekta kako bi definirali uključivanje djece i mladih iz alternativne skrbi u mentorski proces su sljedeći:
 - *Oni moraju biti u dobi od 12 do 17 godina (koliko god je to moguće, s obzirom na specifični kontekst svake države)*
 - *Oni moraju pohađati obavezno obrazovanje (po mogućnosti državnu školu prema standardnom programu)*
 - *Moraju živjeti u institucionalnoj skrbi*
 - *Trebaju dobrovoljno sudjelovati u mentorskom procesu*
 - *Moraju biti upoznati sa svrhom AUDE projekta*
 - *Trebaju izraziti svoja očekivanja u vezi mentorskog procesa*
2. Ključni kriteriji koje su dogovorili projektni partneri kako bi definirali profil volontera-mentora koji sudjeluju u mentoriranju su sljedeći:
 - *Moraju biti stariji od 18 godina*
 - *Moraju imati završeno obavezno obrazovanje*
 - *Moraju donijeti Uvjerenje da se protiv njih ne vodi kazneni postupak*
 - *Motivirani su za sudjelovanje u AUDE mentorskom procesu*

3. Specifične obrazovne aktivnosti koje bi trebale biti pružene od strane volontera-mentora za vrijeme mentoriranja:

- *Podrška u organizaciji i planiranju školskih zadataka*
- *Praćenje i podrška u školskim aktivnostima*
- *Podrška u usmjeravanju na dostupne obrazovne puteve*
- *Podrška u razmišljanju o karijernoj putanji*
- *Jačanje interesa djece i mladih za obrazovanje (posjeti muzejima, kazalištima, znanstvenim parkovima i sl.)*
- *Kulturne i aktivnosti slobodnog vremena koje promiču socijalnu integraciju i dobrobit pojedinca općenito (posjete kinu, slušanje glazbe, šetnje, ...)*

Poboljšanje obrazovnih ishoda djece i mladih iz alternativne skrbi je prioritet u provedbi AUDE mentorstva. No, s obzirom na prirodu mentorskog odnosa kao takvog, svjesni smo da će odnos između mentora i djeteta/mlade osobe nadići taj cilj. Mentorstvo unutar AUDE projekta bi trebalo doprinijeti i poboljšanju njihove socijalne integracije i dobrobiti općenito.

S obzirom na to, mentor ne smije biti prisiljen poduzimati nikakve specifične aktivnosti s djetetom/mladom osobom. Mentorova uloga je da potiče sve aktivnosti koje osnažuju dobrobit i socijalnu integraciju osobe pod mentorstvom, a ostajući fokusiran na unapređenje školskog uspjeha te obrazovnih ishoda općenito.

1.3. PREDSTAVLJANJE PARTNERA AUDE PROJEKTA

AUSTRIJA

BTG - Federal Association of Therapeutic Communities

- BTG je neprofitna / nevladina organizacija osnovana 1999. godine.
- Pruža usluge skrbi za djecu i mlade sa socijalnim i psihičkim poteškoćama, kao i traumatiziranoj djeci, koja se u drugim ustanovama institucionalne skrbi nisu mogla razvijati na najprikladniji način s obzirom na njihove individualne potrebe.
- Trenutno djeluju u četiri austrijske pokrajine (Beč, Donja Austrija, Gradišće i Štajerska) s ukupno 180 zaposlenika.
- Raspon usluga koje pružaju uključuje manje smještajne jedinice, smještajne jedinice za maloljetnike bez pratnje, stanovanje uz podršku, podučavanje kod kuće, centar za podršku roditeljima, terapijski centar te pomoć u zajednici.

FRANCUSKA

Parrains Par Mille

Organizaciju je osnovala Catherine Enjolet 1990. godine. Kao bivša učiteljica, shvatila je kako su mnoga djeca i njihove obitelji bili izolirani te su trebali više društvenih veza i kontakata. Također, bila je u kontaktu i s roditeljima koji su se htjeli angažirati oko djece koja su bila suočena s teškoćama. Iz tog razloga je odlučila osmisliti projekt koji bi olakšao uspostavljanje kontakta između izoliranih obitelji i ljudi koji žele pokloniti dio svog vremena djeci.

Danas je "Parrains Par Mille" organizacija koju vode četiri zaposlenika i osam volontera. Njihovo je sjedište u Parizu. Postoji tu i devet lokalnih organizacija smještenih po drugim francuskim regijama, koje vode volonteri. Svi zajedno pripadaju u "Groupe SOS Jeunesse", ogranku mladih jedne velike socijalne organizacije u Francuskoj.

"Parrains Par Mille" omogućuje djeci da uspostave emocionalnu vezu s odraslima unutar trajnog i sigurnog odnosa - mentorima. Mentor upotpunjuje ulogu roditelja, škole i drugih, a ne zamjenjuje nikoga.

Oko 500 djece u Francuskoj koristi usluge "Parrains Par Mille" mentorskog programa.

Hrvatska

IGRA

Igra je nevladina organizacija registrirana 1999. Osnovni cilj rada Udruge je pružanje rehabilitacijsko-edukacijske i psiho-socijalno-pedagoške pomoći kroz programe i aktivnosti neformalne edukacije, sa svrhom unapređenja kvalitete življenja djece, mladih i obitelji, kao i unapređenja kvalitete života društvene zajednice u cjelini. Igra je danas jedan od važnijih dionika u području razvoja i pružanja socijalnih usluga u RH, utemeljenih na potrebama direktnih korisnika i zajednice.

Od osnutka je provodila mnogobrojne programe i projekte, od kojih su čak dva programa («Modifikacija ponašanja putem igre» i program «Kontakt») od strane Povjerenstva Vlade RH za prevenciju poremećaja u ponašanju uvrštena u grupu 14 programa koji predstavljaju potencijalne model programe na području prevencije i tretmana poremećaja u ponašanju. Udruga osim direktnog rada s korisnicima radi i na osnaživanju stručnjaka kroz edukacije i supervizije, a putem raznovrsnih javnih akcija i edukativnih filmova radi na senzibilizaciji cjelokupne javnosti za probleme socijalno isključenih skupina.

Socijalno uključivanje i Mentalno zdravlje su osnovni programi unutar kojih razvijamo svoje usluge i aktivnosti rada s direktnim korisnicima, rada na osnaživanju stručnjaka, aktivnostima senzibilizacije i istraživačko-zagovaračkim aktivnostima. Specifičnije - kroz grupni i individualni psihosocijalni rad, savjetovanje, psihoterapija, razmjene mladih, neformalne edukacije, mentorstvo (osobni mentor), radionice za roditelje i dr.

NJEMAČKA FÜR SOZIALES

“S&S gemeinnützige Gesellschaft FÜR SOZIALES mbH” je neprofitna privatna organizacija za socijalnu dobrobit mladih s više od 35 godina iskustva u pružanju usluga pomoći djeci, mladima i obiteljima u Hamburgu, Sjevernoj Njemačkoj i Berlinu. Organizacija se sastoji od pet neovisnih odjela, od kojih je FÜR SOZIALES najznačajnija u pogledu broja zaposlenih i broju korisnika. S 250 zaposlenika, FÜR SOZIALES pruža usluge za oko 500 korisnika (250 u ambulantnoj skrbi, 250 korisnika u 21 instituciji). Kako bi podržali svoje korisnike na najbolji način, zaposlenici se neprekidno osposobljavaju i obučavaju. Na primjer, svi zaposlenici koji rade u institucionalnoj skrbi osposobljeni su u području pružanja terapije osobama koje su iskusile neki oblik traume.

FÜR SOZIALES nudi širok raspon usluga savjetovanja obiteljima, samohranim roditeljima, djeci, mladima, adolescentima i drugima. Uz to, organizacija je specijalizirana za slučajeve obiteljskog nasilja i uhođenja.

Unatoč tome, organizacija ima dalekosežne kompetencije i iskustvo u polju:

- Podrške obiteljima
- Pomoći u području dobrobiti djece
- Socijalno-terapeutske orijentirane stambene ustanove za različite dobne skupine
- Djece i mladih žrtava nasilja
- Rada s počiniteljima obiteljskog nasilja.

Uz to, organizacija ima dugogodišnje iskustvo u brojnim projektima, radnim skupinama i slično, u različitim područjima socijalnog rada.

Uz pružanje „klasične“ obrazovne pomoći, FÜR SOZIALES neprekidno teži razvoju kreativnih i tehnički inovativnih koncepata i projekata kako bi doprinijela kvalitetnom razvoju usluga socijalne skrbi za mlade i za optimalnu podršku djeci, adolescentima i njihovim obiteljima. U suradnji s javnom vlasti i školama, FÜR SOZIALES je osmislila pilot-projekt za obrazovanje djece koja su u visokom riziku. Ovaj projekt implementira novi sustav obrazovanja u Hamburgu, kroz koji se obrazuju djeca koja ne mogu biti obrazovana u uobičajenim razrednim odjeljenjima.

ŠPANJOLSKA

PLATAFORMA EDUCATIVA

“Plataforma Educativa” je neprofitna organizacija koja se bavi obrazovanjem od 1994. godine. Posvećena je razvoju aktivnosti od općeg interesa u području socijalne akcije prema osobama u riziku od socijalne isključenosti.

Raspon usluga na području skrbi za djecu uključuje: uslugu institucionalne skrbi za mlade ljude koje treba privremeno odvojiti od obitelji, prihvatne centre za promatranje, dijagnostiku i predlaganje postupaka skrbi, otvorene centre koji provode preventivne socijalno-obrazovne aktivnosti slobodnog vremena, dijagnostičke timove za procjenu nasilja nad djecom, te usluge stanovanja uz podršku s ciljem promoviranja autonomije i emancipacije.

Platforma Educativa također pruža i obuku i podršku za obitelji s ciljem jačanja njihovih roditeljskih kapaciteta te vodi program za udomiteljske obitelji.

ŠPANJOLSKA

ERIDI – SVEUČILIŠTE U GIRONI (UdG)

The Research Team on Childhood, Adolescence, Children’s rights and their Quality of Life (ERIDI) / Istraživački tim za djetinjstvo, adolescenciju, prava i kvalitetu života djeteta Sveučilišta u Gironi ima iskustvo u istraživanjima koja se tiču djece u javnim ustanovama te mladih u socijalnom riziku, dobrobiti adolescenata te prava djece. Tim je objavio nekoliko javnih publikacija u značajnim časopisima, nekoliko knjiga o navedenim temama te je bio uključen u mnoge komparativne studije i projekte.

Njihovo je područje rada sljedeće:

- Dobrobit djece i adolescenata
- Djeca u skrbi / sustav zaštite djece
- Dječja prava
- Uporaba medija u adolescenciji.

2. DJECA U ALTERNATIVNOJ SKRBI

2.1. ŠTO JE ALTERNATIVNA SKRB ZA DJECU?

Unatoč globalno širokoj upotrebi terminologije o alternativnoj skrbi djece među stručnjacima, politici, donositeljima odluka te drugim osobama koje su izravno ili neizravno uključene u područje zaštite djece i njihovih prava, ne postoji jedinstvena definicija koja bi sveobuhvatno, jasno i temeljito objasnila sve složenosti ovog pitanja.

Konvencija o pravima djeteta, koju je usvojila Opća skupština Ujedinjenih naroda 20. studenoga 1989., jasno pokazuje važnost obiteljskog okruženja za svako dijete, kao i odgovornost država da osiguraju alternativnu skrb za svu djecu lišenu obiteljskog okruženja. Konvencija o pravima djeteta ponovo potvrđuje stav da je obitelj temelj društva te da je prirodno okruženje za rast i dobrobit djece. Dijete bi trebalo odrastati u svojoj obiteljskoj sredini, u ozračju sreće, ljubavi i razumijevanja. Međutim, iz više razloga to nije situacija za milijune djece širom svijeta koja su lišena roditeljske skrbi ili su u opasnosti da budu.

Prema članku 20. Konvencije o pravima djeteta, dijete kojemu je privremeno ili trajno uskraćena obiteljska sredina, ili koje zbog svoje dobrobiti u njoj ne smije ostati, ima pravo na posebnu zaštitu i pomoć države. Države stranke će u skladu sa svojim nacionalnim zakonodavstvom takvom djetetu osigurati zamjensku zaštitu. Takva zaštita, može, između ostalog, uključivati smještaj kod udomitelja, kafalu prema islamskom zakonu, posvojenje ili po potrebi, smještaj u odgovarajuće ustanove za skrb o djeci.

2.2. KLJUČNI ASPEKTI ALTERNATIVNE SKRBI

Točan broj djece koja žive u alternativnoj skrbi teško je definirati zbog nedostatka usklađenih statističkih podataka na svim razinama, kao i velikog broja neprijavljenih ustanova ili drugih oblika skrbi. U Izvješću o napretku za djecu, 2009., UNICEF procjenjuje da "više od 2 milijuna" djece živi u institucionalnim ustanovama od kojih 80% ima jednog živog roditelja. Broj djece koji su izgubili jednog ili oba roditelja doseže 145 milijuna, od kojih 15 milijuna zbog AIDS-a. Mnogo više djece je izloženo riziku oduzimanja roditeljske skrbi zbog širokog spektra razloga, uključujući siromaštvo, prirodne katastrofe, oružane sukobe, bolesti, invalidnost i diskriminaciju.

Pitanje djece bez roditeljske skrbi je globalni problem; ono utječe na industrijalizirane zemlje kao i na zemlje u razvoju. Ovim se problemom treba

kontinuirano baviti kako bi se pronašli odgovori koji će zaštititi djecu koja su pogođena, osigurati njihovu dobrobit, zdravlje, obrazovanje i sva druga prava utvrđena Konvencijom o pravima djeteta.

Ključne aspekte po pitanju alternativne skrbi djece razrađene su u Smjernicama UN-a o alternativnoj skrbi djece, dokumentu koji je 20. studenog 2009. godine potvrdila i Opća skupština Ujedinjenih naroda, u čast 20. godišnjice Konvencije UN-a o pravima djeteta. Detaljni opis načela koja su postavljena Smjernicama UN-a za alternativnu skrb o djeci bit će navedena u sljedećem pododjeljku ovog priručnika (2.3.)

U ovom odjeljku ključni aspekti alternativne skrbi bit će sažeti kroz ključne poruke, kao i opću kategorizaciju i kratak opis različitih oblika alternativne skrbi.

Ključne poruke o alternativnoj skrbi za djecu:

1. Istraživanja dokazuju da je najbolja moguća opcija za dijete život s biološkom obitelji, u atmosferi koja će podupirati djetetov puni životni potencijal.
2. U slučaju postojanja razloga koji zahtijevaju oduzimanje obiteljskog okruženja, sve odluke o alternativnim mogućnostima skrbi trebaju se poduzeti u skladu s načelom najboljeg interesa djeteta.
3. Djeca i mladi ljudi moraju biti uključeni u proces donošenja odluka o njihovom smještaju u skrb, osobito u opcijama dugotrajne skrbi.
4. Prije donošenja stalnih odluka za dijete o njegovom smještaju u alternativnoj skrbi, kao što je institucionalna skrb ili udomiteljstvo, treba razmotriti alternativne mogućnosti skrbi u proširenoj obitelji djeteta (skrbničko udomiteljstvo).
5. Odlukom o alternativnoj skrbi treba zajedno zadržati braću i sestre gdje god je to moguće.
6. Sve alternativne mogućnosti skrbi, kako formalnih tako i neformalnih, trebaju se provoditi tako da promiču sigurnost, zaštitu i razvoj djeteta kojeg se stavlja u skrb.
7. Svi alternativni prostori skrbi trebaju biti usklađeni sa standardima kojima se prati i osigurava kvaliteta skrbi.
8. Velike ustanove institucionalne skrbi trebale bi biti korištene samo kao posljednja mjera za dijete kojem je potreban smještaj, i ako je moguće, samo na kratkotrajno, privremeno razdoblje. Ova vrsta skrbi ima dugoročne negativne posljedice na socijalni, fizički, emocionalni i kognitivni razvoj djeteta. U slučajevima kada je potrebna alternativna skrb, djecu mlađu od tri godine ne smije se smjestiti u institucionalne prostore, već u obiteljska okruženja.

Kategorizacija i kratak opis različitih oblika skrbi:

1. Alternativna skrb u postojećoj obitelji

- Srodnička skrb je vrsta skrbi koju pruža rodbina ili drugi skrbnici bliski obitelji i poznati djetetu.
- Udomiteljstvo osiguravaju ovlašteni parovi ili pojedinci u vlastitim domovima, u okviru formalne alternativne skrbi. Udomiteljstvo može biti kratkoročno, srednjoročno i dugoročno, ovisno o razlozima smještaja, kao i o razvijenom planu individualne skrbi djeteta smještenog u udomiteljsku skrb.
- Ostale vrste obiteljske skrbi pokrivaju oblike skrbi u kojima postojeća obitelj ima formalnu ulogu skrbništva sličnu onoj kod udomitelja, ali ne djeluje u službi udomiteljstva. Na primjer, obitelj može brinuti o djeci koja prelaze iz institucionalne skrbi ili djeluju kao 'skrbnici' za djecu s dugoročnim skrbnim potrebama.

2. Alternativna skrb u drugačijem okruženju

Sve postavke alternativne skrbi koje nisu temeljene na obitelji klasificirane su kao "institucionalne", uključujući:

- "Obiteljski" tip skrbi pruža se u autonomnim malim skupinama u uvjetima koji nalikuju obiteljskom okruženju što je više moguće.
- Institucionalna skrb obuhvaća širok raspon postavki, od hitnih skloništa i malih domova do najvećih institucionalnih objekata. Od vitalne je važnosti razlikovati "institucionalne objekte" i "institucije". Potonji pojam se koristi samo za opisivanje "velikih institucionalnih objekata".

Važno je istaknuti da se gore navedene kategorije ne bi trebale smatrati apsolutnim pojmovima. Nije rijedak slučaj da se isti ili slični pojmovi koriste diljem svijeta kako bi opisali značajno različite postavke skrbi. Raznolikost postojećih koncepata skrbi ne mora uvijek nužno u potpunosti odgovarati preciznim opisima određenih vrsta alternativnih skrbi. Na primjer, institucionalni objekt može biti i obiteljski i manji od određenih obiteljskih postavki.

2.3. UN-OVE SMJERNICE ZA ALTERNATIVNU SKRB ZA DJECU

Radi daljnjeg razrađivanja načela o alternativnoj skrbi za djecu, kao i doprinosa provedbi Konvencije UN-a o pravima djeteta na ovom području, Opća skupština UN-a prihvatila je Smjernice za alternativnu skrb djece (U daljnjem tekstu: Smjernice) u

2010. godini povodom 20. obljetnice Konvencije o pravima djeteta. Svrha Smjernica je podržati nastojanja da se djeca zadrže ili vrata u svoju obitelj ili, ako to nije moguće iz raznih razloga, osigurati da se identificiraju i omoguće najprikladniji oblici alternativne skrbi djeteta. Smjernice usmjeravaju politiku i donositelje odluka i sve ostale relevantne sudionike koji djeluju na području zaštite i dobrobiti djece u javnom i privatnom sektoru, uključujući i civilno društvo. Smjernice služe pomoći onima koji poduzimaju radnje na području alternativne skrbi djece kako bi bolje razumjeli i provodili svoje odgovornosti i obveze, u korist spomenute djece.

Smjernice su stvorene za promicanje dva osnovna načela, i to:

- načelo nužnosti: da je smještanje djeteta u skrb doista potrebno
- načelo prikladnosti: da je identificirano i predviđeno za dijete odgovarajuće alternativno zbrinjavanje

Poštivanje načela nužnosti:

Načelo nužnosti znači da niti jedno dijete ne bi smjelo biti uklonjeno iz svog obiteljskog okruženja i smješteno u skrb, osim ako to nije apsolutno potrebno.

Akcije usmjerene poštivanju načela nužnosti uključuju:

- Sprječavanje situacija i stanja koja bi mogla dovesti do smještaja u alternativnu skrb. U tom smislu treba se suočiti s mnogim pitanjima, između ostalog: siromaštvom, stigmatizacijom, diskriminacijom i osobito jačanjem obitelji kroz pružanje pravovremene, adekvatne podrške za roditelje. Dobro uspostavljen model skrbi, koji osigurava da se smještaj djeteta u alternativnu skrb događa samo ako su sve opcije kojim bi dijete ostalo u obitelji iscrpljene.
- Redovito preispitivanje nužnosti smještaja u skrbi kako bi se izbjeglo bezrazložno smještanje u skrb.

Poštivanje načela prikladnosti:

Načelo prikladnosti znači da je potrebno identificirati i osigurati odgovarajući alternativni oblik skrbi u slučaju kad je apsolutno neophodno izdvajanje djeteta iz obitelji.

Načelo prikladnosti zahtijeva ispunjavanje sljedećih uvjeta:

- Odabrani oblik skrbi treba ispunjavati opće minimalne standarde kvalitete za pružanje skrbi, a koji se između ostalog tiču: osoblja, financiranja, osiguranja pristupa zdravstvenim uslugama i obrazovanju.

- Oblik skrbi treba odgovarati individualnim potrebama djeteta, u skladu s njegovim najboljim interesima.
- U procesu određivanja najprikladnijeg oblika alternativne skrbi za dijete, prioritet treba dati "obiteljskim rješenjima".

Smjernice UN-a za alternativnu skrb o djeci prepoznaju sljedeće oblike i vrste alternativne skrbi (pretežno citiranje iz Smjernica):

OBLICI alternativne skrbi

- Neformalna skrb: svaki privatni aranžman koji se pruža u obiteljskom okruženju, pri čemu rođaci ili prijatelji (neformalna srodnička skrb) ili drugi pojedinci, na inicijativu djeteta, njegovih roditelja ili druge osobe, skrbe na trajnoj ili neodređenoj osnovi, bez da je takav dogovor naredilo upravno ili sudsko tijelo.
- Formalna skrb: sve skrbi u obiteljskom okruženju koje je naredilo nadležno upravno tijelo ili pravosudno tijelo, te svu skrb koja se pruža u institucionalnom okruženju, uključujući i u privatnim objektima, bez obzira je li riječ o upravnim ili sudskim mjerama.

VRSTE alternativne skrbi

S obzirom na okolinu u kojoj se pruža, alternativna skrb može biti:

- Srodnička skrb: obiteljska skrb u djetetovoj proširenoj obitelji ili s bliskim prijateljima obitelji koji su poznati djetetu, formalno ili neformalno.
- Udomiteljska skrb: situacije u kojima je nadležna vlast stavila djecu u svrhu alternativne skrbi u domu sredinu neke obitelji, koja nije iz vlastite obitelji, koja je odabrana, kvalificirana, odobrena i nadzirana radi pružanja takve skrbi.
- Drugi oblici smještaja u obiteljsku skrb ili okruženje obiteljskog tipa.
- Institucionalna skrb: skrb u bilo kojoj društvenoj skupini koja nije obiteljska, kao što su mjesta za pružanje hitne skrbi, tranzitni centri u izvanrednim situacijama i sve ostale ustanove za kratkoročno i dugoročno zbrinjavanje, uključujući grupne domove.
- Nadzirano samostalno stanovanje djece.

2.4. OPĆI PREGLED PREDNOSTI I NEDOSTATAKA RAZLIČITIH ALTERNATIVNIH OBLIKA SKRBI

Ključna značajka sustava institucionalne skrbi u proteklom desetljeću bila je sveobuhvatna pretpostavka da se institucionalno zbrinjavanje treba koristiti samo kao posljednje sredstvo, jer nameće restriktivnije okruženje za mlade ljude. Međutim, postoje različiti izazovi/pitanja u tom području - je li obiteljska skrb prikladan oblik skrbi za svu djecu i pitanje je li sustav skrbi u stanju pružiti adekvatne odgovore na različite potrebe i mladih ljudi u skrbi.

Kada obitelj djeteta ne može pružiti odgovarajuću skrb za dijete, čak i uz različite mjere podrške, država je odgovorna za osiguravanje odgovarajuće alternativne skrbi. Prema Vijeću Europe, oko 1,5 milijun djece živi u nekom obliku alternativne skrbi.

Djeca se mogu smjestiti kod rođaka, u udomiteljskoj obitelji, u drugim "obiteljskim okruženjima", ili u domovima unutar sustava socijalne skrbi. Od navedenog, obiteljski oblici skrbi i skrbničko udomiteljstvo dokazano najviše zadovoljava potrebe djece.

2.5. INSTITUCIONALNA SKRB KAO VRSTA ALTERNATIVNE SKRBI ZA DJECU

Smjernice UN-a za alternativnu skrb za djecu definiraju institucionalnu skrb kao skrb u bilo kojoj društvenoj skupini koja nije obiteljska, kao što su mjesta koja pružaju hitnu skrb, tranzitni centri u izvanrednim situacijama i sve ostale kratkoročne i dugoročne institucionalne ustanove za skrb, uključujući i domove.

Definicija odražava ključni element diferencijacije između institucionalne skrbi i alternativnih oblika: sva skrb koja nije obiteljska je institucionalna skrb. Ipak, postoji dodatna razlika u okviru institucionalne skrbi, ovisno o tome koliko je bliska obiteljskoj.

Obiteljski tip institucionalne skrbi odnosi se na manje domove, koji su strukturirani tako da što više nalikuju obiteljskom okruženju.

Ostale oblike institucionalne skrbi Smjernice definiraju kao pojedinačne javne ili privatne ustanove koji pružaju institucionalnu skrb za djecu.

Važno je ne identificirati "ustanove za institucionalnu skrb" s "institucijama". Institucije se sastoje samo od jedne vrste institucionalne skrbi sa svojom glavnom

karakteristikom koja se pruža u velikoj ustanovi za institucionalno zbrinjavanje. Ovo je osobito značajno razlikovati jer se često događa da se dva pojma naizmjenično koriste za istu stvar ili izjednačavaju u potpunosti.

Prema Smjernicama, institucionalna skrb kao vrsta alternativne skrbi za djecu trebala bi imati sljedeće karakteristike:

- Izdvajanje djeteta se događa samo u slučajevima u kojima je institucionalno okruženje prikladnije, apsolutno neophodno i konstruktivno za dotično dijete i njegov najbolji interes.
- Cilj smještanja u institucionalnu skrb trebao bi biti privremeno rješenje s ciljem reintegracije djeteta u svoju obitelj ili, ako to nije moguće, pronalazak odgovarajuće obiteljske skrbi.
- Iako se obiteljska skrb i institucionalna podrška međusobno nadopunjuju, skrb treba uskladiti s procesom deinstitutionalizacije. To znači da treba uspostaviti odgovarajuće standarde za institucionalnu skrb, koja će osigurati djetetov puni individualni razvoj. Nadalje, donositelji odluka trebaju u fokusu imati proces deinstitutionalizacije kod uspostave novih oblika skrbi.
- Institucionalna skrb je formalna vrsta skrbi, što znači da je treba nalagati nadležno upravno ili pravosudno tijelo.
- Treba izbjegavati učestalost mijenjanja položaja djeteta u različitim okruženjima skrbi, uključujući i ustanove za institucionalno zbrinjavanje.
- Posebnu pozornost treba posvetiti kvaliteti pružene skrbi u ustanovama za institucionalno zbrinjavanje.
- Institucionalna skrb bi se trebala usredotočiti na individualni pristup djetetu i omogućiti povezivanje djeteta s željenim profesionalnim putem.
- Potrebno je razdvojiti smještaj djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi od smještaja djece uključene u procedure kaznenopravnog sustava.
- Zakoni, politike i propisi trebaju zabraniti agencijama i pojedincima smještanje djece u institucionalne oblike skrbi.

2.6. OSNOVNE ZNAČAJKE PONAŠANJA I EMOCIONALNOG RAZVOJA DJECE U INSTITUCIONALNOJ SKRBI (DJECA OD 12 DO 17 GODINA)¹

Veliki broj djece s kompliciranim, ozbiljnijim fizičkim ili mentalnim poteškoćama i razvojnim problemima ulaze u neki oblik skrbi tijekom ranijih godina života, kada je razvoj mozga najaktivniji. Tada treba poduzeti sve napore kako bi uloga skrbi bila pozitivno iskustvo te zdrav i podupirući proces za dijete. Prijetnje razvoju koje proizlaze iz zlostavljanja i zanemarivanja djeteta trebaju razumjeti svi dionici sustava socijalne skrbi. Odgajatelji imaju važnu ulogu u procjenjivanju potreba djeteta, pružanja sveobuhvatnih usluga i zagovaranja potreba djeteta, u njegovo ime.

Problemi razvoja koji su od važnosti za mlađu djecu u skrbi uključuju:

1. implikacije i posljedice na rani razvoj mozga radi zlostavljanja, zanemarivanja i smještanja u skrb;
2. važnost i izazove uspostavljanja veze i privrženosti između djeteta i odgajatelja;
3. važnost uzimanja u obzir djetetova promjenjiva poimanja vremena u svim aspektima skrbi;
4. djetetovu responzivnost na stres;
5. roditeljsku ulogu i skrb, kontakt roditelja i djeteta, odlučivanje o trajanju skrbi i sveobuhvatnu procjenu i tretiranje djetetovih razvojnih potreba i potreba vezanih uz djetetovo mentalno zdravlje.

Veliki broj ove djece bilo je žrtva sustavnog zlostavljanja i zanemarivanja bez odgovarajućeg, stabilnog okruženja u ranoj životnoj fazi. Takva iskustva su ključna za kratkoročni i dugoročni razvoj djetetova mozga te posljedično i na njihovu sposobnost sudjelovanja u društvu. Djeca u alternativnoj skrbi imaju visoku stopu tjelesnih, razvojnih i metalnih poteškoća, uz mnoge nezadovoljene potrebe povezane s medicinskom i mentalnom njegom. Odgajatelji, kao zagovaratelji prava djece i njihovih obitelji, imaju posebnu odgovornost pri procjeni i podršci kod ostvarivanja tih njihovih prava i zadovoljavanja potreba.

Pravna odgovornost za odluke o smještaju i skrbništvu nad djecom koja ulaze u alternativnu skrb stoji zajednički na sustavu socijalne skrbi i pravosuđu. Odluke o

¹ Ovo je poglavlje izrađeno na temelju pojašnjenja objavljenih od Američke akademije za pedijatriju, Odjel za Rano djetinjstvo, "Adoption and Dependent Care Developmental Issues for Young Children in Foster Care"

procjeni, skrbi i planiranju trebaju se temeljiti na dostatnim informacijama i u skladu sa snagama i izazovima svakog djeteta.

Odgajatelji imaju važnu ulogu u izradi odgovarajućeg i sveobuhvatnog profila djeteta. Da bi se napravila korisna procjena, neophodno je da cjelokupna anamneza (zdravlje, razvoj i dr.) bude dostupna odgajateljima za vrijeme izrade te procjene. Odgajatelji i drugi stručnjaci u području razvoja djeteta te dječjih prava trebaju biti proaktivni savjetnici sustavu socijalne skrbi i pravosudnom sustavu, osobito u pitanjima smještaja, planiranja trajnosti smještanja u alternativnu skrb i planova u vezi liječenja, osobnog razvoja i mentalnog zdravlja djeteta.

Poznavanje stanja razvoja svakog djeteta odražava se u boljoj kvaliteti odluka u vezi smještaja, skrbnništva i tretmana. Razvoj programa za svu djecu poboljšava učinke tretmana državnog sustava socijalne skrbi (npr. smještaj u alternativnu skrb, održavanje odnosa s obitelji i sl.)

Mentori koji rade s djecom koja su korisnici usluga sustava socijalne skrbi, trebaju uzeti u obzir sljedeće:

A. RANI RAZVOJ MOZGA I RAZVOJ DJECE

Tijekom prve tri do četiri godine života, anatomske strukture mozga koje upravljaju osobinama ličnosti, procesima učenja i suočavanjem sa stresom i emocijama, uspostavljaju se i jačaju te postaju trajne.^{2 3}

Ako se ne koriste, strukture atrofiraju⁴. Na živčane veze i mreže neurotransmitera koji se stvaraju tijekom ovih kritičnih godina utječu negativni čimbenici iz okoline, uključujući nedostatak stimulacije, zlostavljanje ili obiteljsko nasilje. Poznato je da emocionalni i kognitivni poremećaji u ranom životu djece mogu potkopati razvoj mozga.⁵

Najvažnije u životu ove djece je njihova potreba za održavanjem privrženosti sa svojim primarnim skrbnikom i osjećaj stalnosti koji se pojačava kada je odnos stabilan.⁶

Postoje kritična razdoblja interakcije okruženja, fizičkih, psiholoških i društvenih čimbenika. Osnovne tehnike stimulacije i stabilna skrb potrebni su

² Greenough WT, Black JE, Wallace CS, (1987) Experience and brain development. *Child Dev.* 58:539–559.

³ Perry BD, Pollard RA, Blakley TL, Baker WL, Domenico V, (1995) Childhood trauma, the neurobiology of adaptation, and "use-dependent" development of the brain: how "states" become "traits." *Infant Mental Health J.* 16:271–291.

⁴ Werner EE, Smith RS. *Vulnerable but Invincible: A Longitudinal Study of Resilient Children and Youth.* New York, NY: Adams, Bannister, Cox; 1982

⁵ Goldstein J, Freud A, Solnit AJ. *Beyond the Best Interests of the Child.* New York, NY: Macmillan Publishing Co, Inc; 1973

⁶ Dawson G, Hessl D, Frey K, (1994) Social influences on early developing biological and behavioural systems related to risk for affective disorder. *Dev Psychopathol.* 6:759–779.

tijekom ovog razdoblja kako bi se omogućile optimalne kognitivne, jezične i osobne socijalizacijske vještine. Budući da su ta djeca vrlo često doživjela značajan emocionalni stres tijekom kritičnih razdoblja ranog razvoja mozga i formiranja ličnosti, potrebna im je i reparativna i preventivna podrška.

B. B. PRIVRŽENOST

Da bi se dijete razvilo u psihički zdravo ljudsko biće, ono mora imati podržavajući, zaštitnički odnos s odraslom osobom, koja daje djetetu osjećaj povjerenja i sigurnosti⁷. Privrženost je značajka odnosa između dvije osobe i čini osnovu dugoročnog odnosa ili bilo kakve veze s drugim ljudima.

Privrženost je aktivan proces koji može biti siguran ili nesiguran, neprikladan ili produktivan. Privrženost prema primarnom skrbniku bitan je za razvoj emocionalne sigurnosti i društvene svijesti⁸.

Optimalni razvoj se događa kada se na spektar djetetovih potreba dosljedno odgovara tijekom duljeg razdoblja. Uspješno roditeljstvo se temelji na dugotrajnom odnosu koji je zdrav i utemeljen na poštivanju. Taj proces, više u psihološkom nego u biološkom smislu, navodi dijete da percipira neku odraslu osobu kao svog "roditelja". Ta je percepcija neophodna za djetetov razvoj samopouzdanja i samopoštovanja.

Dijete razvija privrženosti i prepoznaje kao roditelje odrasle osobe koje posvećuju "... svakodnevnu pozornost njegovim potrebama za fizičkom njegom, podrškom, utjehom, privrženosti i poticajem⁹".

Zlostavljana i zanemarena djeca (unutar ili van alternativne skrbi) izložena su velikom riziku da budu nesposobni stvoriti bilo kakav zdrav oblik privrženosti s nekime¹⁰.

Postojanje barem jedne odrasle osobe koja djetetu bezuvjetno pruža ljubav, te je dugoročno prihvaća i cijeni, ključno je za podršku djetetu kako bi ono prevladalo stres i traumu zlostavljanja i zanemarivanja. Što je duže trajanje snažne privrženosti odrasle osobe i djeteta (tj. što je dijete starije), fizička će blizina biti manje bitna za održavanje tog odnosa.

⁷ Perry PD, Pollard R (1998) Homeostasis, stress, trauma and adaptation: a neurodevelopmental view of childhood trauma. *Child Adolesc Psychiatr Clin North Am* 7:33–51.

⁸ Spitz RA. Anaclitic depression. In Eissler RS, ed. *The Psychoanalytic Study of the Child*. New York, NY: International Universities Press; 1946:313–342

⁹ Perry B. *Neurobiological Sequelae of Childhood Trauma: Post-Traumatic Stress Disorders in Children*. Washington, DC: American Psychiatric Press, Inc; 1994

¹⁰ California Center for Health Improvement. *Children and Youth Survey*. Sacramento, CA: The Field Institute; 1997

To je vrlo bitno za AUDE projekt: u mnogim će slučajevima mentori raditi s djecom koja još uvijek imaju snažnu vezu sa svojim roditeljima, čak i kada roditelji žive u vrlo teškim uvjetima. Stoga mentori uvijek moraju imati na umu da pokušavajući biti "bolji roditelj" u usporedbi s djetetovim biološkim roditeljima, mogu usmjeriti odnos mentor - dijete u pogrešnom smjeru.

C. RAZDVAJANJE OD RODITELJA

- Razdvajanje od roditelja tijekom prve godine života - naročito tijekom prvih šest mjeseci - možda neće izazvati štetne utjecaje na socijalno ili emocionalno funkcioniranje, ako je djetetu osigurana kvalitetna alternativna skrb.
- Razdvajanje od roditelja u dobi od šest mjeseci do treće godine života - pogotovo ako se događa zbog disfunkcionalnih odnosa u obitelji, donosi veću vjerojatnost nastanka kasnijih emocionalnih poremećaja. Ovo djelomično proizlazi iz tipične anksioznosti koju dijete ove dobi ima oko stranaca te zbog postojećih ograničenja jezičnih sposobnosti.
- Djeca starija od tri ili četiri godine koja se po prvi put smještaju u novu obitelj ili alternativnu skrb pokazuju veću vjerojatnost korištenja jezika/govorenja kako bi im pomogao u nošenju s gubitkom roditelja i prilagodbom. Ta djeca mogu razviti snažnu privrženost i ovisno o okolnostima iz kojih su izmješteni, o kvaliteti skrbi i sposobnostima skrbnika da osiguraju privrženost, mogu imati psihološke koristi od novog okruženja.
- Velike su šanse da će se mentor susresti s djetetom koje je bilo smješteno u različite oblike skrbi - od udomiteljske obitelji, institucionalne skrbi pa do terapijskih zajednica. Emocionalne posljedice višestrukih izmještanja bit će štetne bez obzira na to u kojoj je dijete dobi. Dakle, vjerojatno je da će se mentori upoznati s djecom koja imaju poremećaj privrženosti i poteškoće kod razvijanja povjerenja i ljubavi, a često - kako dijete odrasta, taj bijes i bol iskazuje prema društvu¹¹.

D. OSJEĆAJ PROLAZNOSTI (VREMENA) KOD DJECE

Djeca se smještaju u alternativnu skrb zbog brige društva/zajednice za njihovu dobrobit.

¹¹ Perry PD, Pollard R (1998) Homeostasis, stress, trauma and adaptation: a neurodevelopmental view of childhood trauma. Child Adolesc Psychiatr Clin North Am 7:33-51.

Bilo koje vrijeme provedeno u alternativnoj skrbi trebalo bi imati na dijete terapijski učinak, no, ono može biti i štetno za rast, razvoj i dobrobit djeteta. Prekidi i promjene u kontinuitetu i obliku djetetove skrbi često su za njega vrlo štetni. Neprestana preseljenja dovode do nepovoljnih posljedica koje stres i neodgovarajuće roditeljstvo uzrokuju u razvoju djeteta i njegovih sposobnosti. Odrasli se nose s prolaznošću (vremena) izgradnjom zrelog osjećaja samopouzdanja te predviđanjem i planiranjem budućih događaja koji će potencijalno donijeti stabilnost.

Djeca, međutim, osobito kada su mlađa, imaju ograničeno životno iskustvo na kojemu mogu graditi svijest o sebi. Pored toga, njihov se osjećaj prolaznosti (vremena) oslanja isključivo na sadašnjost i ne dozvoljava razumijevanje i razlikovanje "privremenog" naspram "trajnog" ili predviđanje budućih događanja. Za malu djecu, pojam razdoblja od nekoliko tjedana ili mjeseci nisu nešto što mogu racionalno sebi predočiti i razumjeti. Prekidi u skrbi ili u odnosu sa skrbnikom, čak i na jedan dan, mogu biti vrlo stresni. Što je dijete mlađe, a razdoblje nesigurnosti ili odvajanja dulje, to će biti štetnije za dobrobit djeteta¹².

E. ODGOVOR NA PSIHOLOŠKI STRES

Fiziološke reakcije tijela na stres počivaju na nehotičnim moždanim aktivnostima. Tjelesno i mentalno zlostavljanje tijekom prvih nekoliko godina života može predodrediti mozak na odgovor akutnim stresom u kojem dijete reagira na pretjerano oprezan i uplašen način^{13 14}. Istraživanja daju mnoge kemijske i druge dokaze za ovaj tip reakcije mozga¹⁵. Dob djeteta diktira razvojni put i manifestacije kao odgovor na stres. Kada je dijete pod kroničnim stresom, njegov odgovor može biti apatija, loš tek, povlačenje u sebe i izostanak želje za upjehom i napredovanjem. Kada je dijete u stalnom osjećaju ugroženosti, tipičan se "obrambeni" odgovor na stres može mijenjati i ići od plakanja (a ukoliko plakanje ne izazove reakciju), tantruma, agresivnih ponašanja do nepažnje i povlačenja u sebe¹⁶.

¹² Perry B. Neurobiological Sequelae of Childhood Trauma: Post-Traumatic Stress Disorders in Children. Washington, DC: American Psychiatric Press, Inc; 1994

¹³ Simms MD (1991) Foster children and the foster care system. Part II: impact on the child. *Curr Probl Pediatr.* 21:345-369.

¹⁴ Frank DA, Klass PE, Earls F, Eisenberg L (1996) Infants and young children in orphanages: one view from pediatrics and child psychiatry. *Pediatrics.* 97:569-578.

¹⁵ Huttenlocher J, Haight W, Bryk A, et al. (1991) Early vocabulary growth: relation to language input and gender. *Dev Psychol.* 27:236-248.

¹⁶ Mackner LM, Starr RH Jr, Black MM (1997) The cumulative effect of neglect and failure to thrive on cognitive functioning. *Child Abuse Negl.* 21:691-700.

Dijete, umjesto da pobjegne (odgovor "bijega"), može naučiti postati psihološki odvojeno, što dovodi do odvojenosti, apatije i prekomjernog sanjarenja. Neka zlostavljana i zanemarena djeca nauče reagirati na alarm ili stres u svom okruženju refleksno s trenutnim prestankom motoričke aktivnosti (odgovor zamrzavanja). Starija djeca koja su opetovano traumatizirana često pate od posttraumatskog stresnog poremećaja i automatski se ukoče kada se osjećaju tjeskobno i stoga se smatraju prkosnim od onih koji su u interakciji s njima.

Ista područja mozga koja su uključena u akutni stresni odgovor također posreduju u motoričkom ponašanju i funkcijama kao što su regulacija stanja i kontrola anksioznosti. Ponovljeno doživljavanje traumatskih događaja može dovesti do poremećaja i disfunkcije u tim različitim funkcijama, što rezultira ponašanjima poput hiperaktivnosti, anksioznosti, promjenjivog raspoloženja, impulzivnosti i problema sa spavanjem.

F. UČINCI ZANEMARIVANJA

Zanemarivanje ima vrlo duboke i dugotrajne posljedice na sve aspekte razvoja djeteta - slaba povezanost i stimulacija, kašnjenje razvoja, loš fizički razvoj i antisocijalno ponašanje^{17 18 19 20 21}.

Okruženje u kojem je ograničena podrška i komunikacija usmjerena na djecu otežava djetetu razvoj moždanih veza koje olakšavaju razvoj jezika i vokabulara i stoga mogu oštetiti komunikacijske vještine²². Nedavni nalazi o mentalnom zdravlju djeteta pokazuju kako se razvoj može olakšati, kako liječenje može poboljšati razvoj mozga i psihološko zdravlje, te kako strategije prevencije mogu ublažiti učinke zanemarivanja²³.

¹⁷ Rosenfeld AA, Pilowsky D, Fine P, et al. (1997) Foster care: an update. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*. 36:448–457

¹⁸ Lieberman AF, Zeanah CH (1995) Disorders of attachment in infancy. *Infant Psychiatry*. 4:571–587.

¹⁹ Barnett D, Vondra JI, Shonk SM (1996) Self-perceptions, motivation, and school functioning of low-income maltreated and comparison children. *Child Abuse Negl* 20:397–410.

²⁰ Child Welfare League of America. *Standards for Health Care for Children in Out-of-Home Care*. Washington, DC: Child Welfare League of America; 1988

²¹ American Academy of Pediatrics, Committee on Early Childhood, Adoption and Dependent Care (1994) Health care of children in foster care. *Pediatrics*. 93:335–338.

²² Harris IB. *Children in Jeopardy: Can We Break the Cycle of Poverty?* New Haven, CT: Yale University Press; 1996

²³ Ramey C, Ramey S. At-Risk Does Not Mean Doomed. Occasional P. No. 4. Washington, DC: National Health/Education Consortium; 1992

G. ADOLESCENCIJA

Kako vjerujemo da već postoji uobičajeno znanje o adolescenciji, samo se želimo usredotočiti na sljedeća tri aspekta: razvoj ponašanja, medije i školu²⁴.

H. RAZVOJ PONAŠANJA U ADOLESCENCIJI

Svi načini na koji se adolescenti razvijaju - kognitivno, fizički, društveno, emocionalno - pripremaju ih da eksperimentiraju s novim ponašanjima pri prelasku iz djetinjstva u odraslu dob. Ovo eksperimentiranje, zauzvrat, pomaže im da precizno podešavaju svoj razvoj u tim novim područjima. Rizik u adolescenciji je važan način da adolescenti oblikuju svoje identitete, isprobaju svoje nove vještine odlučivanja i razvijaju realne procjene sebe, drugih ljudi i svijeta²⁵.

Takva istraživačka ponašanja prirodna su u adolescenciji²⁶, a tinejdžeri trebaju prostora za eksperiment i doživljavanje rezultata vlastitog odlučivanja u mnoštvu različitih situacija. Međutim, mladi ljudi ponekad precjenjuju svoje sposobnosti u novim situacijama²⁷, a ta ponašanja mogu predstavljati stvarnu prijetnju njihovom zdravlju. Da bi se dobilo odobrenje vršnjaka ili kako bi se izbjeglo odbijanje kolega, adolescenti će ponekad riskirati, čak i iako oni sami smatraju da su pothvati "previše rizični"²⁸.

I. ADOLESCENTI I MEDIJI

Mediji - uključujući glazbu, televiziju, a najnovije i Internet - važan su dio "zajednice" adolescenata. Adolescenti su oko šest do osam sati dnevno izloženi nekom obliku medija²⁹, a danas mladi koriste više od jednog oblika medija istovremeno (npr., razgovor na mobitelu s jednim prijateljem dok istovremeno razmjenjuju poruke s nekoliko drugih na računalu).

Iako će mediji i dalje imati sve veći utjecaj na razvoj adolescenata, konačni učinci ovisit će o tome koliko se pozitivne mogućnosti mogu iskoristiti, a

²⁴ This chapter is based on the basic explanations published by the AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION, A Reference for Professionals" (<http://www.apa.org/pi/families/resources/develop.pdf>)

²⁵ Ponton, L. E. (1997). The romance of risk: Why teenagers do the things they do. New York: Basic Books.

²⁶ Hamburg, D. A. (1997). Toward a strategy for healthy adolescent development. American Journal of Psychiatry, 154, 7-12.

²⁷ Dryfoos, J. G. (1998). Safe passage: Making it through adolescence in a risky society. New York: Oxford University Press.

²⁸ Jaffe, M. L. (1998). Adolescence. New York: Wiley

²⁹ Roberts, D. (2000). Media and youth: Access, exposure, and privatization. Journal of Adolescent Health, 27 (supplement), 8-14.

koliko se negativni utjecaji minimiziraju. S jedne strane, na primjer, televizija i filmovi mogu biti negativni utjecaji zbog njihovih prikazivanja nasilja, nezdrave seksualnosti i nedostatka pozitivnih modela.

S druge strane, oni također mogu biti prostor za obrazovanje, pružajući mladim ljudima vrijedne informacije o pitanjima kao što je nošenje sa seksualnim situacijama (npr. informacije o tome kako reći "ne" ili o važnosti kontracepcije), zluporabi droga, prehrani, prevenciji nasilja i zabrinutosti za mentalno zdravlje.

Internet je sada sveprisutan u životima adolescenata. Iako svi mladi nemaju jednak pristup računalima, bilo kod kuće ili u školi, velika većina mladih danas ima pristup računalima i internetu. Nedavna anketa pokazala je da je 95% mladih od 15 do 17 godina bilo na internetu, a većina u toj dobnoj skupini (83%) ima pristup internetu kod kuće. Gotovo trećina (29%) ima pristup internetu na računalu u svojoj spavaćoj sobi, gdje su roditelji znatno manje sposobni pratiti njegovu upotrebu³⁰.

Mnoge online aktivnosti adolescenata sastoje se od razgovora s ljudima putem e-pošte, instant poruka i chat soba. Obično je ova aktivnost jednostavno oblik interakcije s vršnjacima. Međutim, također je važno biti svjestan mogućih rizika odlaskom na internet. Na primjer, mladi koji ulaze u chat sobe mogu biti žrtve seksualnog uznemiravanja ili još gore, a pornografija je lako dostupna na World Wide Webu, čak i slučajno³¹.

J. ADOLESCENCIJA I ŠKOLA

Škola za većinu adolescenata je istaknuti dio njihova života. U školi se povezuju i razvijaju odnosi s vršnjacima te razvijaju ključne kognitivne sposobnosti. Za neke mlade je ujedno i izvor sigurnosti i stabilnosti. Jaki osjećaj privrženosti, povezanosti i pripadnosti, te osjećaj brige - također karakteriziraju pozitivne odnose mladih s njihovim učiteljima i školama. Adolescentna percepcija pravičnosti učitelja, također je dokazano povezana s pozitivnim razvojem adolescenata. Utvrđeno je da su ti čimbenici, veći od veličine škole, vrste škola (npr. javna, privatna) ili omjer učitelja i učenika, jako povezani s tim jesu li adolescenti uspješni ili su uključeni u droge ili delinkvencije ili pad razreda³².

³⁰ Rideout, V. (2001, December). Generation Rx. Com: How young people use the Internet for health information. Menlo Park, CA: Kaiser Family Foundation.

³¹ Girl Scout Research Institute. (2002). The Net effect: Girls and new media. New York: Girl Scout Research Institute, Girl Scouts of the USA.

³² Resnick, M. D., Bearman, P. S., Blum, R. W., Bauman, K. E., Harris, K. M., Jones, J., Tabor, J., Beuhring, T., Sieving, R. E., Shew, M., Ireland, M., Bearinger, L. H., & Udry, J. R. (1997). Protecting adolescents from harm:

Budući da su škole tako kritične postavke za adolescente, može biti važno da se mentori povežu sa školskim psihologom, savjetnikom ili socijalnim radnikom rizičnog adolescenata kako bi pomogli u stvaranju podržavajućeg sustava skrbi. No, prije nego što to učini, mentor mora konzultirati primarnog odgajatelja i razviti zajedničku i dobru strategiju te akcijski plan za tu svrhu.

K. STABILNI SMJEŠTAJ VS. SKRBNIŠTVO VS. STALNOST

Djeca koja su iskusila zlostavljanje ili zanemarivanje imaju pojačanu potrebu za trajnošću, sigurnošću i emocionalnom postojanosti te stoga su pod velikom opasnošću zbog nedosljednosti u njihovom životu i alternativnom obliku skrbi. Treba poduzeti sve napore kako bi brzo uspostavili stalni smještaj za dijete. Održavan kontinuitet u odnosima s obitelji i prijateljima bitan je za zdrav razvoj djeteta. Važna je stabilnost u školskom okruženju i brizi o djetetu. Višestruki potezi u alternativnoj skrbi (s prekidom i neizvjesnošću) mogu biti štetni za mozak djeteta, mentalni razvoj i psihološku prilagodbu.

Sva djeca, bez obzira na vrstu smještaja, moraju dobiti individualnu pozornost od svojih odgajatelja. Odgajatelji i članovi proširene obitelji mogu igrati značajnu ulogu kada majka ili otac djeteta ne mogu. Bezlični pristup nikako nije učinkovit u pružanju podrške djeci i mladima koji su žrtve zlostavljanja i zanemarivanja. Birokratske procedure, uključujući dodjeljivanje pravnog statusa, obično imaju malu ili nikakvu posljedicu za djecu čije potrebe su mnogo temeljitije.

2.7. DJECA U INSTITUCIONALNOJ SKRBI I NJIHOVI ODNOSI (BIOLOŠKA OBITELJ, YOUTH WORKERI, ODGAJATELJI, NASTAVNICI)³³

Značaj obiteljskih odnosa za djecu i mladež, kao i podrška njihovim obiteljima ključni su dijelovi procesa zaštite i podrške djeci do njihova ponovnog povratka u obitelj.

Findings from the National Longitudinal Study on Adolescent Health. Journal of the American Medical Association, 278, 823-832.

³³ Ovaj odlomak je nastao na temelju materijala iz Queensland (2010) Suvremeni model rezidencijalne skrbi za djecu i mlade u skrbi

Literatura jasno pokazuje vezu između suradnje, rada s obiteljima, pružanja podrške za rad unutar obitelji, obiteljskoj terapiji i boljih ishoda za djecu.

Iako znamo kroz dostupne informacije i istraživanja da je uključivanje obitelji u odluke koje se odnose na dobrobit njihove djece često zanemareno područje, dobri rezultati govore u prilog sveobuhvatnog uključivanja obitelji u proces. Istraživanje Waltera i Petra (2008) ističe tri ključna područja povezana s kvalitetom institucionalnog zbrinjavanja:

- maksimalni obiteljski kontakt;
- obitelji koje su aktivno uključene i podržane u procesu tretmana;
- kontinuirana podrška i post-njega.^{34 35 36}

Ključni resurs koje institucionalne usluge posjeduju jesu ljudski potencijali. Kako su traume, problemi vezani uz gubitak i privrženost mladih ljudi u institucionalnoj skrbi povezani s odnosima, postoje uvjerljivi dokazi da učinkovita intervencija s djecom i mladima ovisi bitno o predanosti, vještini i upornosti odnosa između osoblja i mladih ljudi³⁷.

Visoka razina stručnog rada je potrebna za rješavanje mnoštva pitanja koja proizlaze iz traume i gubitka. Djeca i mladi ljudi u skrbi trebaju visoko kvalificiranu, stručnu i podržavajuću radnu snagu.

Međunarodna istraživanja također naglašavaju potrebu za kvalificiranim osobljem i navode da je jedan od najnepovoljnijih čimbenika koji utječu na loše ishode mladih ljudi u skrbi nedovoljno educirani stručnjaci. Prema stručnjaku Jimu Anglinu, "zabrinjavajuća činjenica da oni koji imaju najsloženiju i najzahtjevniju ulogu u skrbi i liječenju traumatizirane djece imaju najmanje, a u mnogim slučajevima i nikakvu specifičnu edukaciju za rad"³⁸ (str. 113). Potvrda o potrebi za pojačanom edukacijom stručnjaka koji rade u institucionalnoj skrbi povećava se, kako na nacionalnoj tako i na međunarodnoj razini.

³⁴ Tilbury, C & Osmond, J 2006, 'Permanency Planning in Foster Care: A Research Review and Guidelines for Practitioners', *Australian Social Work*, vol 59, no 3, pp. 265-380

³⁵ Walter, U & Petr, C 2008, 'Family-Centered Residential Treatment: Knowledge, Research, and Values Converge', *Residential Treatment for Children and Youth*, vol 25, no 1, pp. 1-16

³⁶ Bath, H 2008 (2), 'Residential Care in Australia, Part 1: Service trends, the young people in care and needs-based options', *Children Australia*, vol 33, no 2, pp. 6-17

³⁷ Raymond, I & Heseltine, K 2008, 'What Does it Mean to be an Adult? Perceptions of Young Men in Residential Care', in *Child Youth Care Forum*, vol 37, pp.197-208

³⁸ Anglin, J 2002b, 'Risk, well-being and paramountcy in child protection: The need for transformation', *Child and Youth Care Forum*, Vol 31, no 4, pp. 257-268

Odnosi preko sustava usluga

Bitno je poboljšati osjećaj da svi rade zajedno u najboljem interesu djece i mladih ljudi. Potrebno je osigurati mehanizam podrške koji će poboljšati razumijevanje u cijelom sektoru i podržati jačanje institucionalne skrbi i koordinacije.

Svi ključni dionici vladinih i nevladinih udruga koji djeluju na području zaštite i skrbi za djecu trebaju raditi zajedno kako bi stvorili snažan sustav usluga koji će poboljšati pružanje usluga djeci i mladima.

Zdravi odnosi za djecu i mlade ljude

I literatura i konzultacije jasno pokazuju da su odnosi središnja sastavnica za dobrobit djece i mladih ljudi. Bitne su kvalitetne veze svih ključnih sudionika, uključujući članove obitelji, službeno osoblje za institucionalnu skrb i nastavnici koji pomažu mladoj osobi.

Organizacija i odnosi sa širim uslužnim sustavom

Organizacije trebaju jasnu vladavinu i upravljanje kako bi odražavale jasne filozofske i praktične okvire. Kvalificirano, vješto, osposobljeno i podupiruće osoblje ključno je za osiguravanje kvalitetnih usluga djeci i mladima. Složenost uslužnog sustava i zamršenost rada s djecom, mladima i njihovim obiteljima zahtijevaju cjelovitu uslugu i snažne veze između svih ključnih sudionika u sustavu. Ako državni i nevladin organi rade blisko i kolaborativno kako bi se osiguralo pravovremeno reagiranje na potrebe svakog djeteta i mlade osobe, sustav će vjerojatno dati daleko više pozitivnih ishoda u životima djece, mladih i njihovih obitelji.

3. SOCIJALNO MENTORSTVO – OPĆI ASPEKTI

3.1. OPĆA DEFINICIJA MENTORSTVA I SPECIFIČNOSTI SOCIJALNOG MENTORSTVA

Prema Feu, Besalú, Plana i Prieto-Flores (2009), mentorstvo podrazumijeva proces pratnje, vođenja ili potpore između dvoje ili više ljudi koji uspostavljaju odnos promjenjivog trajanja.

The Professional Charter for Coaching and Mentoring naglašava da bi se mentorstvo trebalo oslanjati na djetetove vlastite resurse kako bi im pomogli u uočavanju i isprobavanju alternativnih načina unaprjeđenja kompetencija, donošenja odluka i poboljšanja kvalitete života.

Kao cjelina, mentorstvo se opisuje kao razvojni proces koji uključuje prenošenje znanja ili vještina sa iskusnije osobe na manje iskusnu kroz edukacijski dijalog i igranje uloga.

U pojmu **socijalno mentorstvo**, *Social mentoring research group* (2007) naglašava socijalan aspekt u odnosu na ulogu mentora. Ističe komponentu 'socijalne akcije' u mentorstvu koja pokušava utjecati na socijalni status pojedinca i često je usredotočena na osnaživanje ranjivih skupina i/ili onih u nepovoljnom položaju u društvu. Ista skupina autora objašnjava da je socijalno mentorstvo usmjereno na pojedince iz manjina ili socijalno ugroženih skupina koji su u opasnosti da postanu ili već jesu marginalizirani u društvu.

Naglasak je na osnaživanju pojedinaca kroz mentorski odnos kako bi se utjecalo na promjenu u statusu iz pozicije socijalne i/ili ekonomske isključenosti do uključenosti u društvo.

3.2. BOLJI IZGLEDI KROZ SOCIJALNO MENTORSTVO ZA DJECU/MLADE U NOŠENJU S PRITISCIMA I IZAZOVIMA SVAKODNEVNOG ŽIVOTA

Tijekom godina mnoga istraživanja su pokazala pozitivne učinke socijalnog mentorstva u svim područjima života mlade osobe. Dokazano je da mentorstvo može pomoći mladima u vrijeme izazovnih tranzicijskih perioda u životu uključujući suočavanje sa stresnim promjenama kod kuće ili period prelaska u odraslu dob.

Različita istraživanja su pokazala da mentorstvo ima značajne pozitivne učinke na slijedeće:

- Učenici koji se redovito sastaju sa svojim mentorima imaju 52% manju vjerojatnost da će izostati jedan dan iz škole za razliku od svojih vršnjaka i 37% manju vjerojatnost da će izostati s nastave (*Herra i sur., 2007*),
- Mladi koji se redovito nalaze sa svojim mentorima imaju **46% manju vjerojatnost da će početi uzimati ilegalne droge za razliku od svojih vršnjaka i 27% manju vjerojatnost da će početi konzumirati alkohol** (*Herra i sur., 2007*). Isto je potvrđeno [u istraživanju mladih Afroamerikanaca koje je provelo Sveučilište u Georgiji](#) (2011),
- Mladi koji se suočavaju s nedostatkom prilika ali imaju mentora: 81% se češće redovito bave sportom ili nekom izvannastavnom aktivnosti, za razliku od onih koji nemaju mentora** (*Bruce i Bridgeland, 2014*),
- Najveća korist od mentorstva kao i najdosljednija u rizičnim skupina je reduciranje simptoma depresivnosti – to je posebno važno s obzirom da je gotovo jedna od četiri mlade osobe izvijestila o zabrinjavajućoj razini tih simptoma na početku istraživanja
- Mladi koji imaju mentora skloni su više vjerovati svojim roditeljima i bolje komunicirati s njima (*Herra i sur., 2013*),
- Kod 48% mladih iz rizičnih skupina koji imaju mentora je vjerojatnije da će redovito volontirati u svojim zajednicama (*Bruce i Bridgeland, 2014*).

Cavell, DuBois, Karcher, Keller i Rhodes (2009)) dodaju slijedeće, na iznad navedene dobrobiti socijalnog mentorstva za mlade:

- Povećana stopa završavanja srednje škole
- Niža stopa napuštanja srednje škole
- Zdraviji odnosi i odabiri životnog stila
- Bolji stav prema školi
- Viši postotak upisa na fakultete i više obrazovne aspiracije
- Poboljšano samopoštovanje i samopouzdanje
- Poboljšano ponašanje, kod kuće i u školi
- Jači odnosi s roditeljima, učiteljima i vršnjacima
- Poboljšane interpersonalne vještine

3.3. BOLJE MOGUĆNOSTI ZA DJECU U INSTITUCIONALNOJ SKRBI KROZ SOCIJALNO MENTORSTVO, UZIMAJUĆI U OBZIR NJIHOVE SPECIFIČNE POTREBE

U slučaju djece i mladih u skrbi, mentorstvo je dokazano kao vrlo učinkovit i nužan alat za kvalitetu socijalne integracije i prevenciju daljnje socijalne marginalizacije.

Mnoga djeca koja žive u institucionalnoj skrbi doživjela su značajnu razinu zlostavljanja i zanemarivanja. Istraživanje je utvrdilo da zlostavljanje i zanemarivanje može imati vrlo traumatične posljedice u djetetovu razvoju na raznim područjima - motoričkom, socijalnom, psihološkom, jezičnom području, vršnjačkim odnosima, neurološkom, biheviornalnom, akademskom i školskom području, kao i probleme s privrženošću (Tilbury i sur., 2007). Perry (2016) naglašava „odlična stvar u vezi našeg mozga je da se može brzo prilagoditi i poboljšati čim mu je pružena potrebna podrška. Svjedočio sam mnogim slučajevima u kojima djeca s ekstremno traumatičnom prošlošću i naizgled nesavladivim nedostacima, dostignu svoju kronološku dob nevjerojatno brzo.“ Uzimajući to u obzir, jedan od načina pružanja potrebne podrške je socijalno mentorstvo. Prema Perryju, za djecu koja su iskusila traumu važno je prepoznati i razumjeti njihovu trenutnu razvojnu fazu. To znači da, kao prvo, mentori i učitelji trebaju promijeniti svoja očekivanja. Perry (2016): „Rekao bih njegovim učiteljima da iako dijete pohađa šesti razred, njegova sposobnost učenja je bliža djeci u prvom razredu, da se može koncentrirati kao djeca predškolske dobi, te se djetetovo ponašanje ubrzo poboljšava.“

Tijekom prijelaza u samostalan život, mnogim mladim ljudima može nedostajati podrška od „značajnih drugih“ (pružatelja skrbi, učitelja) i/ili od zajednice (Lips, 2007, iz Allen i Vacca, 2010). Takve teškoće mogu utjecati i utječu na ambicije, sposobnosti i u konačnici, postignuća mlade osobe. Još važnije, mnogi mladi ljudi u institucionalnoj skrbi mogu poželjeti više obrazovanje, ali neće imati sredstva ili potrebnu podršku da provedu taj cilj (Dworsky, 2010).

Socijalno mentorstvo promovira bržu i bolju integraciju u zajednicu. Ono pomaže mladim ljudima u postizanju samostalnijeg i produktivnijeg života. Ta vrsta podrške kroz vodstvo im pomaže osvijestiti njihove jake strane, kao i razviti potrebna znanja, vještine i stavove.

Za osobni i kasnije profesionalni razvoj djece i mladih u skrbi vrlo je važno imati razgranatu i usklađenu mrežu potpore u njihovoj zajednici, području u kojem mentorov doprinos može biti značajan (Maluccio i sur., 1990).

Takva mreža će zasigurno rezultirati poboljšanjem njihovih obrazovnih ishoda kao i poboljšati razinu socijalne integracije i dobrostanja općenito.

„Mreža odnosa punih potpore može biti referentna točka i pružiti osjećaj da je nekome stalo do njih i njihovog napretka“ je neophodna (Martin i Jackson, 2002). Mladi koji postižu više rezultate u istraživanju Martin i Jackson (2002) naglasili su važnost postojanja barem jedne značajne osobe koja se zanimala za njih, pružala mentorstvo i ohrabivala ih u njihovim ostvarenjima – „andĕo čuvar“.

To opažanje potvrđuju i mladi koji napuštaju skrb. Vrlo dobar primjer u kojem se ono ogleda je dokument *"FICE 10 Standards for care leavers"* (prev. FICE Deset standarda za mlade koji izlaze iz skrbi) napisan od strane 53 osobe koje izlaze iz skrbi u dobi od 17 do 25 godina iz 15 zemalja svijeta, za vrijeme *Tjedna razmjene mladih* u Beču u kolovozu 2016. godine. Važnost mentora i mentorstva naglašena je direktno ili indirektno u 4 od 10 standarda!

Mladi koji izlaze iz skrbi prepoznaju važnost mentorstva u procesu traženja i zadržavanja posla, pripremi za izlazak iz skrbi, savladavanju životnih vještina, organizaciji dnevne rutine, ali i u emotivnoj potpori u životu poslije skrbi.

Bliski i osobniji neformalni odnosi, poput onog s mentorom, daje mladim ljudima realističniju sliku „stvarnog života“, samostalnosti, životnih izazova, ali i prilika. Omogućuje im veću uključenost u proces vlastitog osobnog i profesionalnog razvoja što ih zauzvrat čini proaktivnijima u stvaranju životnih prilika i brizi za vlastitu sadašnjost i budućnost. Uz mentorstvo, mladi ljudi nisu samo pasivni primatelji socijalnih usluga. Osjećaju potporu u svom djelovanju, mogu griješiti i pokušati ponovno. Mentorski odnosi su načini rješavanja potrebe za socijalnom i emotivnom podrškom mladih ljudi u skrbi (Cashmore i Paxman 1996, str. 175-176). Ispunjavanje ovih potreba je od velike važnosti.

Mentorski odnos daje mladim ljudima uzor koji će ih inspirirati za postignuća, ali i pomoći im da se bolje nose s teškim životnim situacijama (npr. stigmatizacija).

Očekivanja i nastojanja onih koji su značajno uključeni u obrazovni put mlade osobe mogu utjecati na njihova obrazovna dostignuća. Neka istraživanja upućuju da pružatelji skrbi i učitelji možda ne očekuju da će djeca u alternativnoj skrbi postići visoki obrazovni uspjeh (Martin i Jackson, 2002; Harker i sur., 2004; Francis, 2000). Uloga mentora u takvim slučajevima bi mogla značajno povećati motivaciju i razinu integracije mlade osobe.

Mentorstvo može proširiti vidike mlade osobe i omogućiti im da bolje sagledaju svoje mogućnosti - tako mogu izabrati svoj profesionalni put iz mnogo šireg raspona mogućnosti i zauzvrat biti više motivirani za postizanje boljih rezultata tijekom procesa formalnog obrazovanja.

3.4. SVRHA I ODGOVORNOST SOCIJALNOG MENTORSTVA

Socijalno mentorstvo unaprjeđuje pozitivne učinke formalnih i institucionalnih praksi/usluga socijalne integracije i koristi čimbenik ravnopravnosti kako bi se postigla socijalna pravda i socijalna integracija različitih marginaliziranih skupina u društvu. Čini to na učinkovit, personaliziran, humanistički i visoko individualiziran pristup.

To znači da je socijalno mentorstvo zasnovano na partnerstvu, poštovanju i povjerenju, imajući dijete/mladu osobu uvijek u fokusu odnosa.

Neke od glavnih odgovornosti procesa socijalnog mentoriranja su:

- Cijeniti dobrovoljnost procesa
- Duboko poštivati povjerljivost procesa
- Ostati **neformalan** u jasno definiranom okviru
- Kombinirati **pristup orijentiran na proces i na cilj**
- Planirati i izvršiti rast i razvoj **u skladu s potrebama** i realnošću djeteta
- Njegovati **holistički pristup** i proces mentoriranja prema zajedničkim ciljevima
- Njegovati iskreni, ne osuđujući **odnos** pun potpore kao glavnu „metodu rada“
- Osigurati **kontinuitet** - odnos i proces ne završavaju naglo
- Cijeniti **fleksibilnost** – proces je jasno definiran, ali ne i rigidan - **kreativnost i snalažljivost** mentora vrlo su cijenjene
- Osigurati **dostupnost mentora**, da su njegove/njezine metode i usluge **pristupačne i raspoložive**
- Duboko poštivati **individualnost** djeteta
- Osigurati da mentor ne drži predavanja i poučava, nego **osnažuje i pruža vodstvo**
- Poticati odnose s **lokalnom zajednicom**
- Primijeniti visoku razinu participacije mentorirane mlade osobe.

Mentorstvo nije zamjenska metodologija za bilo koji profesionalni rad, usluge ili javne politike. Ono je moćno, ali nije čarobno, te se može dobro kombinirati s ostalim metodologijama.

3.5. ULOGA MENTORA – ŠTO MENTORI JESU I ŠTO NISU

Jedan od prvih zapisa postojanja „mentora“ nalazi se u Homerovoj Odiseji. Mudrom čovjeku po imenu Mentor povjeren je zadatak obrazovanja Odisejeva sina Telemaha. Kad je Odisej otišao u borbu u Trojanski rat, brigu o svom kraljevstvu i svom sinu povjerio je Mentor, mudrom i pouzdanom savjetniku.

Koja je uloga Mentora?

Mentor je osoba koja *pruža emocionalnu stabilnost, iskrenost, povjerenje* i neprofesionalni odnos mladoj osobi. Temeljeno na novoj životnoj perspektivi, mentor također *predstavlja i primjer za osobni razvoj mlade osobe*, poveznicu i element otpornosti zajednice prema njemu/njoj, nudeći različite i nove kulturološke perspektive.

Mentor ostaje u bliskoj komunikaciji i interakciji sa svim relevantnim socijalnim akterima u zajednici i životu mlade osobe poput, ustanove skrbi u kojoj je on/ona smješten/a, škole, lokalnim neprofitnim nevladinim organizacijama te drugim organizacijama i institucijama, a uvijek uz superviziju stručnjaka. Mentor može/treba pružiti „svjež“ pogled na dijete. On/ona vanjski je element bez predrasuda/ bez prethodnih očekivanja o djetetovom okruženju.

On je pristupačan, pouzdan, fleksibilan i kreativan u provedbi aktivnosti.

Mentor *nije stručna osoba niti figura autoriteta* za mladu osobu. *Ne zamjenjuje druge figure poput pružatelja skrbi, roditelja, profesora ili socijalnih radnika*. To ne znači da je mentor tehnička figura, ali mora uspostaviti visok stupanj samokontrole u pogledu njegovog/njezinog autoriteta nad mladom osobom.

Mentor *ne bi trebao donositi odluke bez pristanka zakonskog skrbnika mlade osobe, ne bi trebao predlagati aktivnosti koje nisu primjerene* dobi ili mogućnostima mlade osobe.

Mentorski tim je na raspolaganju mentoru za svu potrebnu podršku i smjernice. To znači da će mentorski tim prvi kontaktirati odgajatelje, učitelje i eventualno obitelj, tako da mentor može nastaviti daljnju komunikaciju.

Na početku, mentor bi trebao redovito raspravljati i konzultirati se s mentorskim timom oko planiranih aktivnosti. Ovo je vrlo osjetljiv period tijekom kojeg je

važno da mentor i dijete/mlada osoba počinju graditi svoj odnos. Obično su mentori vrlo uzbuđeni u ovom razdoblju pa se može dogoditi da preopterete sastanke s previše aktivnosti.

Ovo je također period u kojem se mentori, kao i djeca/mlade osobe, osjećaju nesigurno, pa vodstvo mentorskog tima olakšava razumijevanje potreba djeteta i prilagođavanje aktivnosti njegovim/njezinim mogućnostima.

Mentorski tim također je prisutan za mentora u slučaju nepredvidljivih, izazovnih situacija, npr. konflikt s djetetom (mentor bi trebao odmah stupiti u kontakt s odgajateljem i voditeljem mentorskog tima), nevoljkost djeteta za rad s mentorom, nerealna očekivanja djeteta ili problemi u komunikaciji s učiteljima, odgajateljima i ostalim uključenim stranama.

Planiranje izleta ili izlazak iz kuće s djetetom treba uvijek biti učinjen s pristankom i odobrenjem odgajatelja.

Johnova priča: Granice u mentorskom odnosu

John (24) je bi vrlo uzbuđen što je postao mentor. Bio je vrlo zadovoljan odnosom s mladim šesnaestogodišnjim Peterom. Njihovi sastanci bili su orijentirani na školske zadatke, ali ispunjeni zabavom.

Provodili su puno vremena baveći se sportskim aktivnostima koje je John koristio za uvježbavanje znanosti s Peterom. Bila je to odlična kombinacija zbog koje je Peter poboljšao svoje sportske vještine koristeći znanost i pronašao motivaciju za predmet koji prije nije volio.

Povjerenje je uspostavljeno glatko. Kako se njihov odnos razvijao Peter se sve više povjeravao Johnu, počeo je dijeliti s njim priču o svojoj prošlosti, ali i trenutnim brigama i preokupacijama. Uskoro, svaki put kad bi Peter bio ljut, tužan ili uzbuđen u vezi nečega, odmah je zvao Johna. Nekoliko je puta John primio Peterov poziv usred noći (Peter je zvao jer mu je bilo dosadno ili se ljutio na skrbnika/odgajatelja koji je inzistirao na odlasku u krevet u određeno vrijeme). John je bio sretan zbog Peterovog povjerenja, ali je imao osjećaj da gubi svoj život i privatnost. O tome je razgovarao s članom mentorskog tima i svojim supervizorom. Djeca i mladi u institucionalnoj skrbi često imaju teškoća s granicama u odnosima, stoga je važno definirati primjereno i neprimjereno ponašanje. Nakon što je to shvatio, John je razgovarao s Peterom o granicama i svojoj ulozi mentora. Razmijenili su osobne primjere poštivanja i nepoštivanja granica i njihove posljedice. Bilo im je potrebno neko vrijeme kako bi proveli plan u djelo, ali uspjeli su zahvaljujući Johnovom blagom ustrajanju.

To je bila jedna od najvažnijih lekcija koju su obojica naučili. Razumijevanjem lekcije poštivanja osobnih i drugih granica Peter je poboljšao svoje odnose s prijateljima, ali i s djevojkom, što ga je posebno usrećilo.

3.6. ŠTO MENTOR RADI - OČEKIVANE I PREDLOŽENE AKTIVNOSTI ZA MENTORE

Uloga mentora je vrlo složena. Iako osobita svrha mentorskog procesa može biti fokusirana na poboljšanje školskog uspjeha, za ostvarenje tog cilja potrebno je primijeniti mnogo više od toga.

Zadatak mentora je pobuditi motivaciju i ljubav za proces učenja kod djeteta, podići njegovo/njezino samopoštovanje, kreativnost i samopouzdanje, poboljšati njegovu/njezinu komunikaciju s ostalim važnim osobama (učitelji, skrbnici/odgajatelji, treneri, zajednica) i razviti siguran/povjerljiv odnos.

Govoreći o aktivnostima koje se mogu koristiti da bi se ostvarila uloga mentora i postigli postavljeni ciljevi, ovo su neke od najvažnijih:

Role Modelling

Mentor poučava primjerom. Dokazana je činjenica da djeca puno više nauče promatrajući ponašanje svojih učitelja/roditelja nego slušajući što im oni govore. Zato mentor uvijek mora biti svjestan svog ponašanja, ali i koristiti ovu metodu za pokazivanje onoga što želi poučiti/prenijeti. Treba koristiti svoje vlastito iskustvo i pokazati kako ono funkcionira u praksi. To će pomoći djetetu u težnji prema širim vidicima i mogućnostima od onih koje vide u svom trenutnom okruženju.

Pokazati da vam je stalo

Mnoga djeca i mladi ljudi u skrbi nisu primili, a neki još uvijek ne primaju dovoljno od odraslih ljudi u svom životu. Mentori mogu popuniti te praznine pouzdanom, iskrenom i dosljednom pažnjom i brigom.

Slušanje

Ostali odrasli ljudi u životu mlade osobe možda nemaju vremena, zanimanja ili mogućnosti slušati ju ili ju mogu osuđivati. Aktivnim slušanjem mogu se otvoriti mnoge teme i potaknuti mladu osobu da govori o svojim strahovima, željama i brigama. Na taj se način gradi povjerenje. Zahvaljujući aktivnom slušanju mentor pokazuje poštovanje i prihvaćanje mlade osobe, pokazujući joj da je važna.

Odgovornost

Predanost mentora za zajedničkim sastankom, aktivnošću ili dogovorom trebala bi biti prvi prioritet mentora. Ta dosljedna odgovornost ima nekoliko koristi:

- Postavljanje dobrog primjera kojeg dijete može vidjeti i slijediti
- Učvršćuje povjerenje između mentora i djeteta/mlade osobe
- Stvara uzajamna očekivanja koja se mogu ispuniti
- Prisustvovanje rekreacijskim i/ili kulturnim aktivnostima

Mladima je potrebno više „kulturnih aktivnosti“ poput posjeta muzejima, odlazaka u kazalište, na koncerte, sportska događanja ili bilo koje druge aktivnosti koje odgovaraju njihovim osobnim interesima. Ta iskustva mogu potaknuti interes i ohrabriti mlade da nastave s novim načinima učenja.

Prisustvovanje aktivnostima djeteta

Ako je dijete uključeno u izvannastavnu aktivnost, aktivnosti izvan školskog okruženja, dobro je da mentor sudjeluje u tim aktivnostima, kada je to prikladno, kako bi mu pokazao podršku.

Rad u grupama

Mentore treba poticati da se pridruže aktivnostima s drugim mentorima i djecom/mladima u mentorskom programu. Sudionici uživaju u tim susretima, interakciji i dijeljenju iskustva jedni s drugima.

Sudjelovanje u nekoj volonterskoj akciji ili aktivnosti

Važno je dopustiti djeci/mladima da iskuse volontiranje i pomaganje drugima. Postoje brojne studije koje dokazuju da iskustvo volontiranja u adolescenciji promiče prosocijalne moralne vrijednosti, samopoimanje, razinu percipirane kompetencije i samopoštovanja (Yates i Youniss, 1996; Hart, Donnelly, Youniss i Atkins, 2007).

Kreativnost i interesi djeteta su dobre polazišne točke za planiranje aktivnosti

Cilj je omogućiti iskustva koja djetetovo uobičajeno okruženje ne pruža. Što više izlaganja iskustvima „stvarnog života“ mentor može pružiti djetetu, to će ono više učiti. Djeca će dobiti novu perspektivu na svijet rada, vlastito obrazovanje i potencijal.

3.7. OPĆI ASPEKTI FAZA U ODNOSU SOCIJALNOG MENTORSTVA

Mentorski odnos je ciklus i proces koji zahtijeva određenu količinu vremena da pokaže svoju učinkovitost, poput maratona, u kojem svaka situacija i napredak u odnosu stvaraju priliku za učenje.

U literaturi se pojavljuju različite definicije razvojnih faza mentorskog odnosa, ali uglavnom ih sačinjava slijedeće:

(1) upoznajemo sebe → (2) kreiramo ugodno okruženje → (3) stvaramo povjerenje → (4) možemo konfrontirati, biti vrijedan izvor resursa i referentna točka → (5) kraj formalnog mentorskog odnosa i planiranje budućnosti

1. Upoznajemo sebe

U mentorskom odnosu, mentor i dijete ulaze u odnos cijeneći određena ponašanja i ideale. Kao pojedinci, svjesni smo nekih, ali ne i svih svojih vrijednosti. Kao prvi korak, mentori bi trebali prepoznati vrijednosti koje su im najvažnije. Vrijednosti djeteta mogu se razlikovati od mentorovih. Svjesnost, tolerancija i poštivanje tuđih vrijednosti su temelj za uspostavljanje uspješnog mentorskog odnosa (Be A Mentor, Inc., 2006)

Mentor može podijeliti svoje vrijednosti s djetetom, ali ne ih nametati (i obrnuto). Dijeljenjem, mentor i dijete pružaju jedno drugome šansu da sagledaju situaciju iz drugačije perspektive. Razlika između mentora i djeteta omogućava im široko područje za istraživanje i učenje ne samo jedno o drugome već i o samima sebi.

2. Kreiranje ugodnog okruženja

Na početku, i mentor i dijete će najvjerojatnije biti nervozni i nesigurni (Lewis, 1996). Važno je probiti led i uspostaviti ugodno okruženje.

Prvi sastanak bi trebao biti u okruženju koje je dobro poznato djetetu, ondje gdje se osjeća sigurno. Tijekom ovog sastanka mentor i dijete upoznaju jedno drugo i procjenjuju jesu li, na prvi pogled, kompatibilni. Upoznavanje u ugodnom okruženju znači da oboje podijele nešto o sebi, mentor pokazuje zanimanje za dijete kao osobu, koristeći kreativne metode kako bi se bolje upoznali.

Humor, ako je primjeren, je dobrodošao kao doprinos opuštanju atmosfere. Za stvaranje ugodnog okruženja važno je objasniti kako će budući sastanci izgledati i definirati djetetova očekivanja i strahove.

3. Stvaranje povjerenja

Scott (2012) naglašava važnost povjerenja definirajući ga kao srž svih uspješnih odnosa. Često se povezuje s otvorenošću, uzajamnim poštovanjem, ali i pristankom na ranjivost u nekim aspektima, a posebno se povezuje s time da se osobe mogu pouzdati jedna u drugu.

Bez povjerenja, odnosi postaju napeti i ljudi se počinju braniti. Uspješni mentorski odnosi apsolutno ovise o povjerenju.

„Povjerenje se pojavljuje polako i oprezno kroz iskustva koja stvaraju uvjete za njega.“ (Manza i Patrick, 2012).

Ti uvjeti uključuju slijedeće:

- Pouzdanost, dosljednost, strpljenje i ustrajnost s djetetom/mladom osobom
- Poticanje djeteta da preuzme glavnu ulogu u odlučivanju o zajedničkim aktivnostima
- Isticanje djetetovih pozitivnih kvaliteta ili ponašanja koje mentor prepoznaje u njemu
- Zabavljanje i stvaranje zajedničkih uspomena
- Slušanje kao pokazatelj razumijevanja - bolje nego davanje savjeta
- Poštivanje privatnosti razgovora
- Ne tjeranje djeteta da postigne ciljeve koje je mentor postavio
- Dokazivanje pouzdanosti kroz održavanje obećanja.

4. Rad na ostvarivanju ciljeva/Produbljivanje odnosa

Ovo je plodonosna faza ispunjena otvorenošću i povjerenjem, značajnim razgovorima i primjenom novih saznanja i pristupa. U ovoj fazi, djetetu je potrebno neprestano ohrabivanje od strane mentora, te dolazi do pomaka u mentorovoj ulozi. Sve više će mentor postajati „vražji odvjetnik“, konfrontirati, stimulirati i izazivati dijete da zauzme drugačiju perspektivu,

razmotri vrijednosti različitih opcija, odabere najbolju opciju i razvije detaljan plan akcije, istovremeno potičući inovaciju i kreativnost.

Kao rezultat mentorskog procesa i procesa učenja, dijete provodi plan u djelo i ciklus počinje iznova. Kako učenje poprima sve sofisticiranije oblike, dijete stječe sve veću autonomiju, postaje svjesnije onoga što se događa i razvija dublje razumijevanje procesa učenja, rješavanja problema i donošenja odluka. Ovo je dobar trenutak za promatranje napretka u ostvarivanju ciljeva i samog odnosa.

5. Završetak formalnog odnosa i planiranje budućnosti

Svaki formalni odnos ima svoj početak i svoj kraj. Važno je biti jasan u vezi cijelog procesa i adekvatno se pripremiti za svaku fazu. Završetak je proces i za njega je važno odvojiti dovoljno vremena, što znači najmanje nekoliko sastanaka.

Prije kraja formalnog mentorskog odnosa, mentor i dijete bi trebali razgovarati o slijedećem:

- Značenje završetka formalnog mentorskog odnosa (što to znači za njihov budući odnos, što to znači za dijete, a što za mentora...). Iako će mentor možda osjetiti žaljenje što završava mentorstvo i osjetiti potrebu da ponudi nastavak kroz neformalni odnos, najbolje je biti iskren i jasan u vezi onoga što realno može pružiti.
- Mentor bi se trebao osvrnuti na napredak i promjene od početka mentorskog odnosa. Primjećujući i obraćajući pažnju na napredak djeteta, mentor pruža ohrabrenje koje može motivirati još više napretka i akcije od strane djeteta. Bilo bi dobro da mentor primjeti i osvijesti djetetu izazove i prepreke s kojima se suočilo. Prepoznavanje njegovih napora pomoći će mu da uvidi svoju učinkovitost i sposobnosti u nekom novom svjetlu.
- Razgovarajte o budućnosti. Mentor bi trebao pomoći djetetu da postavi ciljeve za budućnost (pitati ga da identificira sistem podrške i sredstva koja će mu pomoći u ostvarivanju tih ciljeva u budućnosti i potaknuti ga da nastavi svoje životno putovanje kroz cjeloživotno učenje).
- Zajedno isplanirajte zadnji sastanak. Proslavite svoje iskustvo i na zadnjem sastanku radite nešto u čemu oboje uživite.

3.8. PRAVILA KOMUNIKACIJE U PROCESU SOCIJALNOG MENTORIRANJA

Komunikacija je glavni alat u mentorskom procesu i uključuje daleko više od puke razmjene informacija. Radi se o razumijevanju emocija i namjera iza tih informacija. Učinkovita komunikacija se odvija u oba smjera. Ne radi se samo o tome kako mentor prenosi poruku već i o tome kako mentor sluša da bi u potpunosti razumio rečeno i učinio da druga osoba osjeća kako je se sluša i razumije.

Više od riječi koje se koriste, učinkovita komunikacija kombinira razne vještine uključujući neverbalnu komunikaciju, aktivno slušanje, suočavanje s akutnim stresom, sposobnost asertivne komunikacije i kapacitet za prepoznavanje i razumijevanje vlastitih emocija, ali i emocija onih s kojima se komunicira.

Skupina autora priručnika za trening "*Budi mentor*" navode slijedeća pravila za komunikaciju u mentorskom procesu:

PRAVILA KOMUNIKACIJE

1. Učinite svoju komunikaciju pozitivnom.
2. Budite jasni i konkretni.
3. Osvijestite da svaki pojedinac vidi situaciju iz svoje perspektive.
4. Budite otvoreni i iskreni oko svojih osjećaja.
5. Prihvatite osjećaje djeteta kojeg mentorirate i pokušajte ga razumjeti.
6. Budite puni podrške i prihvaćanja.
7. Ne propovijedajte i ne držite predavanja.
8. Naučite slušati.
9. Održavajte kontakt očima.
10. Dajte vremena djetetu da govori bez da ga prekidate; pokažite da vas zanima što on ili ona ima za reći.
11. Tražite povratnu informaciju kako biste provjerili razumijevanje
12. Slušajte ton i boju glasa isto koliko i riječi.
13. Pitajte kada ne razumijete nešto.
14. Radije pokažite primjerom nego samo savjetima.

U procesu socijalnog mentorstva trebala bi se primjenjivati ista pravila uz poseban naglasak na razumijevanje toga da iza iskazanog ponašanja djeteta/mlade osobe leži složena priča (povijest).

3.9. OSNAŽUJUĆI ASPEKT SOCIJALNOG MENTORSTVA – RJEŠAVANJE PROBLEMA NASPRAM PRUŽANJA SAVJETA

Postoji stara izreka: „Umjesto da mi daš ribu, nauči me pecati“.

Jedan od glavnih zadataka mentora je naučiti dijete da bude samostalno i uči iz stečenog iskustva.

„Veličina problema je neznatna u usporedbi s tvojom sposobnošću da ga riješiš. Ne precjenjuj svoje probleme i ne podcjenjuj sebe“ (Abhishek Tiwari).

Poučavanje i podržavanje djeteta u rješavanju problema će mu omogućiti da dosegne svoj puni potencijal.

Razlika u ishodima između pružanja savjeta i učenja kako riješiti problem:

PRUŽANJE SAVJETA	POUČAVANJE RJEŠAVANJU PROBLEMA
Dijete je pasivno i ne uči	Dijete je aktivno i uči
Prekida daljnje istraživanje problema	Otvora komunikaciju
Ne potiče samopoštovanje, kreativnost, istraživanje osobnog potencijala	Njeguje samopoštovanje i kreativnost
Djetetu oduzima kontrolu	Djetetu daje kontrolu
Šalje poruku: Mentor o tvom životu zna bolje od tebe!	Šalje poruku: Ti si najbolji stručnjak za vlastiti život!

Važno je da mentor vidljivo podržava dijete tijekom rješavanja problema.

Aktivnosti podrške koje mogu pomoći štíćeniku u procesu rješavanja problema (Byington, 2010):

- Identificirati konkretan problem.
- Napraviti „*oluju ideja*“ o mogućim rješenjima.
- Raspraviti o željenim ishodima.
- Biti podrška, ohrabrivati i poticati uspješno dovršavanje plana.
- Razmotriti i zajedno raspraviti o učinkovitosti aktivnosti i poticati prilagodbu ukoliko je potrebna.
- Poticati traženje drugog rješenja, ako je to potrebno. Postoje mnogi načini na koje se može riješiti problem, ponekad nam je potreban neuspjeh kako bismo učili i pripremili se za uspjeh.
- Proslaviti uspjeh!

3.10. PODRŠKA MENTORIMA – KAKO PODRŽAVATI MENTORE U NJIHOVIM MENTORSKIM NAPORIMA

Skupina autora, okupljena u „*Mentor: National mentorship partnership*“ (2015), koje je temeljeno na 25 godina iskustva i istraživanja, navode da bi podrška mentorskom odnosu trebala biti pružena direktno mentorima i biti kreirana na temelju jakih strana i izazova unutar mentorskog odnosa.

Kada je mentorima pružena visokokvalitetna podrška u okviru njihovog mentorskog programa, iskazuju snažnije odnose s djecom koju mentoriraju (Herrera, 2008) i vjerojatnije je da će nastaviti svoje mentorske odnose (Herrera, 2007).

Ta potpora se može očitovati u mnogim oblicima: mjesečni/tjedni pozivi od koordinatora mentora, redovite supervizije i sastanci tima, pristup resursima poput savjeta programskog osoblja ili drugih mentora, papirnatih materijala i internetskih sredstava.

Obuka također može pridonijeti učinkovitijim (DuBois i sur., 2002), dugotrajnijim (Herrera, DuBois, i Grossman, 2013) i visokokvalitetnim (Herrera i sur., 2007) mentorskim odnosima.

3.11. DOBRE I LOŠE PRAKSE- UČINKOVITI I NEUČINKOVITI MENTORI

Tijekom mentorskog procesa dobro je imati na umu što se u praksi pokazalo kao učinkovito, a što kao neučinkovito mentorstvo (Be a mentor, 2006):

PRAKSE UČINKOVITIH MENTORA U RADU S MLADIMA

- Uključuju mlade u odlučivanje o tome kako će provesti vrijeme skupa
- Obvezuju se da će biti dosljedni i dostupni – održavati stalnu prisutnost u životu mlade osobe
- Prepoznaju da odnos može biti poprilično jednostran neko vrijeme - mentori su odgovorni za održavanje odnosa, a ne mladi
- Kontaktiraju mlade prije svakog sastanka podrške kako bi potvrdili njihov dolazak i/ili potrebe prijevoza

- Obraćaju pažnju na potrebu mladih za zabavom
- Poštuju stajalište mladih
- Dopuštaju mladima da griješe
- Odvajaju vlastite ciljeve od ciljeva mladih- ostavljaju svoj vlastiti dnevni red/plan po strani
- Ne fokusiraju se na negativne strane mladih, susjedstva ili roditelja - ostavljaju to na miru
- Traže i koriste pomoć i savjete programskog osoblja

PRAKSE NEUČINKOVITIH MENTORA

- Imaju poteškoća u sastajanju s mladima na redovnoj bazi; zahtijevaju da mladi igraju jednaku ulogu u iniciranju kontakta
- Pokušavaju promijeniti ili poboljšati mlade postavljanjem ciljeva i zadataka već na početku; usvajaju roditeljsku ili autoritativnu ulogu u interakciji s mladima
- Naglašavaju promjene u ponašanju više od uzajamnog povjerenja i poštovanja
- Pokušavaju unijeti sustav vrijednosti koji nije dosljedan s onime čime su mladi izloženi kod kuće
- Ignoriraju savjete programskog osoblja

4. AUDE MENTORSKI PILOT PROJEKT

4.1. SOCIJALNO MENTORSTVO S CILJEM POBOLJŠANJA OBRAZOVNIH ISHODA DJECE I MLADIH IZ INSTITUCIONALNE SKRBI

U današnjem društvu znanja, edukacija je jedan od najvažnijih stupova budućnosti. Uspješan i pozitivan završetak obrazovanja djece ključan je za povećanje njihove šanse za uspješan život (Pecora i sur., 2006, u Driscoll, 2011).

Mladi ljudi koji nisu u mogućnosti uspješno završiti srednju školu u riziku su od nezaposlenosti, nemogućnosti napredovanja u karijeri ili višem obrazovanju, od siromaštva, mogući su korisnici socijalne pomoći, smanjeno im je samopoštovanje, manje je vjerojatno da će sudjelovati u rekreacijskim aktivnostima, mogu imati emocionalne i psihosocijalne probleme, u riziku su od beskućništva, izolaciju i problema u odnosima i sa zdravljem (Mondy, 2009; Zetlin i Weinberg, 2004; Berlin i sur., 2011). Za mlade iz alternativne skrbi negativni životni ishodi su više vjerojatni zbog toga što nemaju značajne odrasle osobe koji im mogu pomoći.

Istraživanje djece iz alternativne skrbi pokazalo je da edukacija treba biti od prioritetne važnosti za djecu i stručnjake u obrazovanju (Department of Communities, 2013). Vinnerljung (2015) govori da postoji puno stvari na koje ne možemo utjecati, posebno ako pričamo o djeci iz institucionalne skrbi, kao što je njihova prošlost ili geni, ali možemo im pomoći da se educiraju i postignu akademski uspjeh. Puno je razloga za stavljanje naglaska na područje obrazovanja. Različiti autori (Mondy, 2009; Altshuler, 2003; Hook i Courtney, 2011) ističu da mladi koji uspješno završe školu imaju veću mogućnost da će doseći pozitivne ishode u odrasloj dobi kao što su zadovoljstvo zaposlenjem, financijska neovisnost, visoko samopoštovanje, osjećaj osobne kompetentnosti i neovisnosti te druge socijalne koristi koje proizlaze iz uspjeha.

Koristeći socijalno mentorstvo kao metodu, mladi u skrbi dobivaju bolju priliku za postizanje obrazovnog uspjeha i povećavaju se prilike za gore navedene pozitivne životne ishode.

Stručnjaci u institucionalnoj skrbi više su fokusirani na bihevioralne probleme nego na obrazovni uspjeh djece i mladih u skrbi. Postojanje jedne osobe, osobnog mentora, koji je posvećen postizanju cilja - boljeg školskog uspjeha, a

koji je u isto vrijeme pun iskrenog razumijevanja kompleksnih potreba i specifičnih izazova u radu s mladima u institucionalnoj skrbi, će zasigurno osigurati uvjete za ostvarivanje tog cilja.

Individualizirani programi prilagođeni posebnim potrebama učenja mladih (e.g. Kumon, O'Brien i Rutland, 2008) mogu stvoriti poboljšanja (Forsman i Vinnerljunga, 2012). Uz odgovarajuću pomoć i podršku, djeca u izvanobiteljskoj skrbi čak i uz obrazovne poteškoće mogu imati koristi od takvih programa (Forsman i Vinnerljunga, 2012).

4.2. KORISTI ZA UKLJUČENE STRANE: DJECA, MENTORI – VOLONTERI, ODGAJATELJI/SKRBNICI, UČITELJI, ŠKOLE I ZAJEDNICA

Socijalno mentorstvo kao proces koristan je za sve uključene stranke. U dostupnoj literaturi o mentorstvu, obično su naglašene prednosti za djecu i mentore. Međutim, budući da mentorov rad s djetetom uključuje i utječe na mnoge suradnike iz svakodnevnog okruženja, skrbnike, učitelje, škole i zajednicu, prednosti su značajne i jake.

Prednosti za:

Mentoriranu djecu/mlade

- Izlaže mlade novim iskustvima
- Pomaže doživjeti školu i učenje na pozitivan i privlačan način
- Pomaže da se usredotoče na budućnost i postavljanje akademskih i karijernih ciljeva
- Inicira otvaranje vrata aktivnostima, sredstvima i obrazovnim ili profesionalnim prilikama na kojima mladi mogu postići izgradnju vlastitog identiteta (Darling, Hamilton, Toyokawa i Matsuda, 2002)
- Izlaže mlade pozitivnom uzoru
- Omogućava mladima pozornost i zabrinutost osobe
- Potiče emocionalni i društveni rast
- Njeguje povećanje samopouzdanja i samopoštovanja

- Poboljšava stavove prema vršnjacima i roditeljskim odnosima (Hancock, 2003; Rhodes i sur., 2005)
- Utječe na poboljšanje ponašanja (Caldarella, Adams, Valentine, i Young, 2009; Keating, Tomishima, Foster, i Alessandri, 2002; Rhodes i sur., 2005).

Mentori – volonteri

- Potiče osobni i profesionalni rast
- Poboljšava interpersonalne vještine
- Mentorstvo odvlači pažnju mentora na stvari „izvan njega“
- Povećava njihovu osjetljivost na djecu u riziku (Fresko i Wertheim, 2006)
- Osigurava priliku za učenje kako raditi s djecom i komunicirati s njima
- Osigurava priliku za širenjem socijalne mreže (Caldarella, Gomm, Shatzer i Wall 2011)
- Poboljšava njihove vještine poučavanja i povećava njihovo osobno zadovoljstvo (Ellis i Granville, 1999)

Skrbnici/odgajatelji

- Povećava svijest o važnosti obrazovanja u ostvarivanju boljih životnih mogućnosti djece u izvanobiteljskoj skrbi (Martin i Jackson, 2002)
- Povećava svijest o važnosti uloge skrbnika u djetetovim stavovima prema obrazovanju i školi
- Obogaćuje skrbnički uvid u interese djeteta / mladih, njihove želje, snove, trenutne okupacije, potrebe ...
- Poboljšava percepciju mladih o njihovim odnosima s roditeljima/skrbnicima, kao i njihovim odnosima s vršnjacima i drugim odraslim osobama u njihovoj socijalnoj mreži (Rhodes, Reddy i Grossman, 2005; Rhodes i sur., 2000)

Učitelji, škole

- Herrera (1999) je utvrdila da mentori potiču više pozitivnih odnosa između učenika, njihovih učitelja i školske administracije
- Povećava svijest o pitanjima i preprekama obrazovanju koja se mogu odnositi na djecu u izvanobiteljskoj skrbi (Sullivan i sur., 2010)

- Povećava svijest i razumijevanje o rasponu ponašanja i problema koje mladi iz skrbi mogu imati (Wise i sur., 2010)
- Daje učiteljima bolji uvid u djetetovu prošlost i svakodnevni život
- Povećava podršku nastavnika i sve djece u izvanobiteljskoj skrbi, bez obzira na akademsku razinu (Martin i Jackson, 2002)
- Inicira pozitivne i podržavajuće odnose između djeteta i učitelja. Ti odnosi mogu pridonijeti tome da djeca dožive odnos s pozitivnim, brižnim i pouzdanim odraslim osobama koji vide njihove vrijednosti i naglašavaju ih
- Poboljšava školsku atmosferu - informirani učitelji i osoblje škole utječu na prestanak negativnog stereotipa i diskriminacije djece iz izvanobiteljske skrbi (Martin i Jackson, 2002)

Zajednica

- Mentorovo uključivanje zajednice može nadopuniti ili aktivirati zaštitne čimbenike kao i obogatiti odnos mentora i djeteta (Lakind, Atkins, Eddy, 2015)
- Povećava svijest, osjetljivost i znanje članova zajednice o pitanjima i preprekama u obrazovanju koja mogu biti važna djeci iz izvanobiteljske skrbi
- Utjecaji na otvorenost zajednice prema djeci iz institucionalne skrbi i obrnuto - komunikacija i interakcija između djece / mladih i zajednice razbijaju prepreke neznanja i/ili straha

4.3. OPĆI ASPEKTI SOCIJALNOG MENTORIRANJA UNUTAR AUDE MENTORSKOG PILOT PROJEKTA

Organizacije okupljene oko projekta Sapere Aude prepoznaju važnost procesa obrazovanja i njegovog ishoda u smislu profesionalnog i osobnog života mladih ljudi u skrbi, kao i njihove rane i kasnije društvene integracije općenito. U tom smislu, mentorstvo se prepoznaje kao individualizirana i visokokvalitetna metodologija koja može pomoći mladim ljudima u skrbi da se bolje ponašaju u ključnim trenucima na svom obrazovnom putu i životu općenito.

Predloženi okvir razvijen je u suradnji s partnerima AUDE projekta. On spaja iskustvo stručnjaka iz organizacija u mentorstvu s organizacijama stručnjaka u pružanju skrbi djeci i mladima kako bi se razvila inicijativa mentorstva s naglaskom na poboljšanje školskih rezultata djece u institucionalnoj skrbi.

Svaka AUDE partnerska organizacija osnovala je tim za mentorstvo koji će biti zadužen za poduzimanje svih ključnih koraka potrebnih za uspostavu mentorske inicijative unutar svojih organizacija s uspjehom.

Budući da je uspostava inicijative za mentorstvo složen proces koji zahtijeva razvoj različitih aktivnosti i uključivanje širokog spektra sudionika. Postojanje dobrog tima za mentorstvo ključno je jamstvo da će svi potrebni aspekti implementacije mentorske inicijative biti uzeti u obzir i razvijani u skladu s tim.

Mentorski tim uključuje osoblje s različitim komplementarnim profilima.

- Koordinator inicijative za mentorstvo: osoba iz organizacije zadužena za cjelokupno superviziranje i praćenje mentorskog projekta.
- Mentor zadužen za selekciju mentora.
- Osoba zadužena za odgovorno mentoriranje
 - zadužen za opće praćenje i redovitu komunikaciju s mentorima
 - zadužen za selekciju i cjelokupno praćenje djece koja će biti uključena u mentorski proces

- Skrbnici institucionalne skrbi: u svakodnevnom / redovitom kontaktu s djecom.

Njihovo sveobuhvatno znanje o djeci ključni je čimbenik koji pomaže u praćenju procesa odabira djece. S obzirom na njihov neposredni kontakt s djecom, oni su također zaduženi za preciznije praćenje i komunikaciju s djecom uključenom u mentorsku inicijativu. Također, obavljaju redovnu komunikaciju i koordinaciju s mentorima, kako bi se osiguralo da se mentorstvo uklapa u okvir skrbi. Oni izvješćuju osobu odgovornu za mentoriranje.

Potragu za mentorima obavlja mentorski tim prema utvrđenim procedurama i definiranom profilu mentora.

Profil mentora

U okviru projekta AUDE i uzimajući u obzir gore navedene pojmove o tome što je, a što nije mentorstvo i koja su njegova ograničenja, AUDE partneri projekta predlažu sljedeći opći profil koji mentori moraju ispuniti kako bi sudjelovali u mentorskom procesu:

- Mentor mora biti stariji od 18 godina
- Mora imati završenu srednju školu
- Mora dokazati da nema sudskih presuda i/ili kaznenih postupaka u tijeku – tj. „uvjerenje da se ne vodi kazneni postupak“ (obavezno)
- Mora biti zainteresiran za poduzimanje mentorskih procesa

Profil djeteta za mentoriranje

U specifičnom okviru AUDE projekta, ključni kriteriji koje su dogovorili partneri na projektu, kako bi definirali sudjelovanje djece i mladih u mentorskom procesu su:

- Djeca i mladi moraju biti, koliko je god moguće s obzirom na specifični kontekst svake države, u dobi od 12 do 17 godina
- Moraju pohađati obavezno obrazovanje (po mogućnosti državnu školu prema standardnom programu)
- Moraju živjeti u institucionalnoj skrbi
- Trebali bi dobrovoljno sudjelovati u mentorskom procesu
- Trebali bi biti upoznati sa svrhom AUDE projekta
- Trebali bi izraziti svoja očekivanja vezana za mentorski proces

Ključne točke koje treba definirati i razmotriti prije početka mentorskog odnosa su sljedeće:

- Jasna definicija mentorskog procesa;
- Ciljevi procesa (naglasak je na poboljšanju obrazovnih ishoda učenika, značenju i opravdanosti ovog specifičnog mentorskog djelovanja);
- Očekivanja od procesa, i od mentora i učenika;
- Granice i uloge svake osobe unutar odnosa;
- Procedure komunikacije;
- Vrijednosti;
- Moguća ograničenja procesa.

Ključni čimbenici vezani uz mentorski odnos u:

- Trajanje odnosa: što duže traje, imat će veći utjecaj. U okviru projekta AUDE minimalno trajanje odnosa koje se očekuje je 10 mjeseci (od rujna 2017. do lipnja 2018.). Mentorski tim će procijeniti mogućnost nastavka odnosa izvan projekta ako je to zajednička želja mentora i djeteta/mlade osobe.
- Učestalost susreta. U okviru projekta AUDE potiče se najmanje jedan sastanak tjedno između mentora i djeteta.
- Izgradnja odnosa koji će stvoriti osjećaj bliskosti i povjerenja.

Mentor bi trebao biti nadopuna (nikada zamjena) za stvari koje su već poduzeli socijalni radnici zaduženi za skrb o djeci, roditelji i drugi stručnjaci, koristeći humor, afektivnost i predanost koji vode zajedničkom cilju.

Prije nego započne proces mentorstva, mentor mora proći kroz proces selekcije i osposobljavanja/treninga. Tijekom mentorstva, mentoru se pruža stalna podrška i supervizija / konzultacije.

Dobrovoljno sudjelovanje u mentorskom procesu i slobodno izražavanje mladih o njihovim očekivanjima ključni su elementi projekta, koji se također temelji na njihovim potrebama koje se mogu identificirati prije, tijekom i nakon procesa. S obzirom na njihovo dobrovoljno sudjelovanje u projektu, empatično slušanje može pomoći da održi volju/spremnost i motivaciju na visokoj razini, pojačavajući odnos povjerenja s mentorima s kojima se mladi osjećaju sigurno i ugodno.

Mentorski odnos zasnovan je na uzajamnom povjerenju i razumijevanju, stabilnosti i poštovanju te dobroj volji s obje strane, kako bi se mladima pomoglo u ostvarivanju njihovih edukativnih i osobnih ciljeva, jačajući emocionalnu vezu između mentora i mladih koja ih uzajamno obogaćuje.

4.4. SPECIFIČNO OBRAZOVANJE- MENTORSKE AKTIVNOSTI ORIJENTIRANE PREMA OBRAZOVANJU

U mnogim je zemljama nužan završetak srednjoškolskog obrazovanja da bi mladi imali priliku ući na tržište rada i osigurali si zaposlenje (Wise i sur., 2010). Konkretno, u današnjem tehnološki razvijenom društvu, kompetencija u čitanju, matematici, tehnologiji i znanosti postaje sve važnija za zapošljavanje. Mladi ljudi koji ne stječu te osnovne sposobnosti i vještine bit će u nepovoljnijem položaju od onih koji imaju ta znanja (Trout i sur., 2008).

Koristi obrazovanja ipak su mnogo veće od samog akademskog postignuća. Pohađanje škole djeci nudi djeci uključivanje u širok raspon društvenih iskustava koja mogu biti bitan razvojni temelj za njihovo socijalno, emocionalno i akademsko učenje (Department of communities, child safety and disability services, 2013).

Mladi su ponudili prijedloge o tome što i tko im može pomoći u obrazovanju i budućim težnjama. Među mnogima, sljedeće su one na koje mentor može utjecati:

- Netko tko može pozitivno potaknuti njihovu motivaciju, ustrajnost i odlučnost o školi (Tilbury i sur., 2009; Harker i sur., 2004)
- Pružanje ohrabrenja i podrške od značajnih ljudi (na primjer, skrbnika, roditelja) i profesionalaca iz škole (Tilbury i sur., 2009; Driscoll, 2011; Harker i sur., 2004; Merdinger i sur., 2005; Martin i Jackson, 2002)
- Netko tko može promicati vrijednosti obrazovanja i ima očekivanja o obrazovnom postignuću (Harker i sur., 2004)
- Netko značajan tko je pouzdan, dosljedan, stvarno ulaže u njih i misli da mogu nešto postići (Tilbury i sur., 2009; Driscoll, 2011)
- Prilika za pružanja informacija, rasprava o ciljevima, planovima i težnjama (Tilbury i sur., 2009)
- Sretna, pozitivna i zanimljiva školska iskustva (Tilbury i sur., 2009)
- Biti u mogućnosti doživjeti 'normalna' iskustva kao i ostali mladi ljudi (npr. sudjelovanje u izvanškolskim aktivnostima) bez da su izdvojena (Martin i Jackson, 2002; Hunt, 2000)
- Poticanje redovitog pohađanja škole (Martin i Jackson, 2002)
- „Potrebna je mreža podržavajućih odnosa koji mogu pružiti referentnu točku i osjećaj da netko brine o njima i njihovom napretku“ (Martin i Jackson, 2002, p. 123).

Prilikom planiranja specifičnih aktivnosti, mentor treba imati u vidu navedene potrebe i želje te prije svega razgovarati o specifičnim potrebama i željama djeteta/mlade osobe s kojom radi.

Neki prijedlozi usmjereni na specifične obrazovne mentorske aktivnosti (na temelju gore navedenih potreba):

- Budite pozitivni o obrazovanju i pokušajte modelirati i olakšati stavove o obrazovanju.
- Diskutirajte o obrazovanju kao o putu s dobrim stvarima, istražite težnje i snove! Njeguajte njihovu motivaciju i aspiracije.
- Pronađite načine učenja koji imaju smisla ili su relevantni za tu mladu osobu.
- Istražite interese mlade osobe i olakšajte mogućnost sudjelovanja u tim interesima.
- Proslavite napredak i postignuća.
- Pomozite da učenje bude zabavno!

4.5. SPECIFIČNE ŠKOLSKI ORIJENTIRANE MENTORSKE AKTIVNOSTI

U okviru AUDE projekta fokus je na mentorskim aktivnostima čiji je cilj poboljšanje školskih rezultata mladih u skrbi.

Stručnjaci koji su u kontaktu s mladima u skrbi pružit će prvu procjenu svakog pojedinog učenika kako bi poboljšali školski uspjeh. Sadržaj procjene podijelit će se timu za podršku projekta koji je zadužen za superviziju mentora.

Nakon toga, potrebno je definirati strategiju mentoriranja, koja će se razviti sa svakim učenikom između članova tima za podršku i mentora, temeljenu na obostranom pristanku i fleksibilnosti. Isto tako, treba postojati ravnoteža između fleksibilnosti i jasnoće ciljeva.

Specifične školski usmjerene aktivnosti mentori trebaju razviti tijekom mentorskog procesa, a one mogu uključivati:

- podršku u organizaciji i planiranju zadataka vezanih uz školu,

- praćenje i podršku u školskim aktivnostima,
- orijentaciju na dostupno daljnje obrazovanje,
- podršku u viziji radnih/karijernih ciljeva,
- edukativne aktivnosti usmjerene na promicanje/jačanje obrazovnih interesa djeteta i mladih (posjeti muzejima, kazalištima, izložbama...)
- kulturne i zabavne aktivnosti koje promiču socijalnu integraciju i dobrobit (odlasci u kino, slušanje glazbe...)

Poboljšanje školskog uspjeha je prioritetni cilj u AUDE projektu, pružajući mu smisao i značenje. Istodobno, treba imati na umu da odnos mentor-dijete nadilazi taj cilj te stoga pruža druge pogodnosti kao što je socijalna interakcija i dobrobit koja, izravno ili neizravno, također može imati utjecaj na rezultate koji se odnose na školski uspjeh.

U tom smislu, mentor ne bi trebao biti prisiljen poduzeti bilo kakve specifične aktivnosti s djetetom, već poticati one koje ojačavaju njihovu interakciju i opću dobrobit, imajući u vidu poboljšanje školske uspješnosti.

U nastavku se nalazi prijedlog ključnih pokazatelja školskog uspjeha koristeći se mentoriranjem, koji se trebaju uzeti u obzir prilikom izrade i revizije individualnog edukativnog plana djeteta:

- socijalna interakcija i integracija (postojanje socijalne mreže - vršnjaci, obitelji i profesionalci),
- redovito pohađanje škole,
- poboljšano ponašanje u školi,
- poboljšanje razine/rezultata (npr. poboljšanje u pisanju),
- razna samopouzdanja,
- razina svjesnosti mladih o njihovoj budućnosti / osobito njihovoj viziji profesionalne karijere,
- poboljšane vještine vezane uz traženje posla/zapošljavanje, zdravlje, socijalnu mrežu i odnose, slobodno vrijeme, kulturu, stanovanje, cjeloživotno učenje, financije itd. (prema dobi i stupnju obrazovanja djeteta)
- očekivanja odgajatelja
- školska diploma i
- bilo koji drugi pokazatelj koji može biti specifičan za određenog učenika.

Kako bi se osigurala kvaliteta usluge, kao i praćenje rezultata, ishoda procesa i projekta, projekt će osigurati alate za predevaluaciju i postevaluaciju koja će pomoći u mjerenju utjecaja procesa mentorstva na poboljšanje školskog uspjeha djece i mladih u skrbi. Također, omogućit će pregled jakih i slabih strana projekta te provedbe mentorskih modela pa stoga dopušta poboljšanje za moguće buduće implementacije.

4.6. ŠTO ZNAČI PRUŽITI PODRŠKU MENTORIMA?

Prije nego započne proces mentorstva, **mentor mora proći kroz proces selekcije i osposobljavanja/treninga**. Tijekom mentorstva, organizacija (provoditelji projekta) pruža stalnu podršku i superviziju/konzultacije. Kao što tvrdi Profesionalna povelja za treniranje i mentorstvo (izv. *The professional charter for coaching and mentoring*) (2011), mentori trebaju poduzimati stalne napore za razvoj i održavanje svojih kompetencija. Mentori će se poticati na **redovno savjetovanje** s raspoloživim stručnjacima (unutar organizacije provoditelja projekta) na redovnoj bazi, uz aktivno mentorstvo.

Supervizija / konzultacije "mogu se usredotočiti na područja kao što su podrška i razjašnjenje pitanja koja proizlaze iz samog rada s djetetom te pomažu u osiguranju etičnog i primjerenog ponašanja i kontinuiranog razvoja".

Mentor može pružati svoje usluge samo u granicama svoje nadležnosti. "Ako je u nedoumici, mentori trebaju poduzeti razumne korake kako bi osigurali kompetentnost svog rada i zaštitili klijente (tj. djecu i mlade, autorova poruka) i druge od štete".

4.7. OČEKIVANI REZULTATI I UTJECAJ AUDE MENTORSKOG PILOT PROJEKTA

Pilot mentorski projekt unutar AUDE-a provodit će se deset mjeseci kako bi se evaluirao utjecaj mentorstva na poboljšanje školskih rezultata djece u institucionalnoj skrbi.

Očekuje se da će rezultati (učinak) AUDE mentorstva biti:

1. Razvit će se i testirati mentorski model usmjeren na poboljšanje školskih rezultata djece u skrbi.

2. Osigurati će se i testirati prijedlog postupaka za provođenje mentorske inicijative u društvenoj organizaciji.
3. Razraditi će se oblici treninga za osposobljavanje mentora koji će posebno poticati djecu u poboljšanju školskih rezultata.
4. Volonteri su osposobljeni da budu mentori i pružaju učinkovitu podršku djeci u insitucionalnoj skrbi.
5. Razvijati će se i testirati metodologija za evaluaciju utjecaja mentorstva na poboljšanje školskih rezultata djece u skrbi.

Utjecaj (ishodi) projekta bit će na različitim razinama:

- Glavni očekivani utjecaj AUDE mentorskog pilot programa bit će mogućnost promatranja ima li mentorstvo pozitivan utjecaj na poboljšanje obrazovnih ishoda djece uključenih u projekt. Približno 50 djece u dobi od 12 do 17 godina, u oko pet europskih zemalja, izravno će imati koristi od potpore mentora u koordinaciji s drugim društvenim akterima iz neposredne okoline (skrbnici iz njihovih institucija i učitelji iz njihovih škola).

Dodana socijalna vrijednost koju mentori nude pružanjem individualne i osobne podrške može doprinijeti povećanju motivacije djece prema školi, kao i poboljšanju njihovog društvenog konteksta putem komplementarnih društvenih i slobodnih aktivnosti koje poboljšavaju njihovo dobrostanje.

- Projekt će imati izravan utjecaj na društvene aktere neposrednog okruženja djece (škole, institucije i mentori) koji će steći svijest o potrebi poboljšanja školskih rezultata ove djece. U tom smislu svjesnost se može prenijeti putem ovih pojedinaca na njihove institucije i všnjake, čime se promiče i povećava svijest o školskoj situaciji djece u skrbi.
- Osposobljavanje/trening volontera za mentoriranje pridonijet će stvaranju kulture koja ide u korist podržavajućeg i predanog društva, poticanju razvoja inicijative mentorstva među organizacijama uključenima u projekt kao inovativni element koji potiče pravednije i participativnije društvo.
- Distribuiranjem proizvoda online bez troškova, društvene organizacije na europskoj razini koje žele pokrenuti proces mentorstva imat će odgovarajuće alate za to.

4.8. EVALUACIJA

AUDE Mentorski pilot projekt evaluirat će se na temelju:

- a. **Pre-test** koji popunjava dijete, odgajatelj i učitelj djeteta kako bi se iz različitih gledišta procijenio početni kontekst djeteta s naglaskom na školsku situaciju. Ovaj pre-test se popunjava prije početka mentorskog procesa.
- b. **Kontinuirana evaluacija** bazirana na redovitom praćenju mentora i djeteta. Izvješće o napretku bit će ažurirano jednom mjesečno kako bi se izvijestilo o sastancima mentora i djeteta. Prijedlog tema koje treba obuhvatiti izvještajem o napretku: datumi, trajanje, obuhvaćene teme, prijedlozi, aktivnosti, zapažanja o planiranom napretku. Uzima se u obzir kvaliteta odnosa između mentora i učenika i analiziraju eventualni incidenti.
- c. **Post-test.** Na kraju mentorskog procesa u okviru AUDE projekta (nakon 10 mjeseci), dijete, učitelj/nastavnik, odgajatelj i mentor popunjavaju post-test kako bi procijenili proces mentorstva i evaluirali ima li napretka u školskim rezultatima učenika.

Konačno izvješće sažeto prikazuje cijeli proces, glavne aktivnosti i rezultate. Svaka će organizacija imati tim koji će koordinirati pilot projekt sa sljedećim zadacima:

- Jedan ili više sastanaka s djecom, nastavnicima i stručnim suradnicima prije početka projekta kako bi ih se obavijestilo o projektu i ispitala zainteresiranost za sudjelovanje.
- Redoviti mjesečni kontakti s njima i mentorima.
- Susret sa svim sudionicima u sredini projekta koji će pratiti napredak i prijaviti ga organizaciji i uključenim odjelima (tj. obrazovanju i socijalnoj skrbi)
- Sastanak na kraju projekta kako bi se zajednički procijenile promjene i napredak
- Treba biti odgovoran u prikupljanju podataka potrebnih za evaluaciju (upitnici za pred-test i post-test i obrazac opažanja za mentora)

Evaluacija rezultata (ishoda) razmatra 4 ciljane skupine: najmanje 10 adolescenata u dobi od 12 do 17 godina; 10 mentora; 10 učitelja; 10 odgajatelja u svakoj zemlji (5).

Što znači:

→ 40 u svakoj državi x 5 država = 200 upitnika x 2 puta = 400 upitnika

Prije početnog upitnika (pre-testa), sudionici (svi osim mentora) iznose svoje mišljenje o situaciji koja se odnosi na obrazovanje djeteta prije početka programa (uglavnom zatvorena pitanja), a poslije programa (post-test) upitnik traži od sudionika (svi uključujući i mentore) da iznesu svoje mišljenje o dobrobitima njihova sudjelovanja u projektu, procesu i završnom učinku.

Svi anketni upitnici bit će u online obliku (google disk) prevedeni na 5 jezika. Pilot opažanja će koristiti mentorima za praćenje procesa.

Područja za istraživanje kroz upitnike prije i poslije su:

- Obrazovni putevi (obitelj i sustav zaštite djece)
- Vještine učenja i radne navike
- Akademske postignuće
- Školska i društvena integracija
- Posebne obrazovne mjere u školi
- Potpora za obrazovanje u alternativnoj skrbi
- Sudjelovanje
- Odnos između institucionalnog centra i škole u vezi s djetetom
- Partnerstvo u školskoj zajednici
- Aktivnosti slobodnog vremena
- Zadovoljstvo životom i različitim životnim domenama
- Očekivanja i težnje
- Procjena mentorstva (samo u post-testu)

Nakon dobivanja podataka, rezultati će se analizirati pomoću SPSS-a.

LITERATURA I KORISNI MATERIJALI:

- Final report of the YiPPEE project, available at <http://www.bettercarenetwork.org/sites/default/files/attachments/Final%20Report%20of%20the%20YiPPEE%20Project.pdf>
- Franz, B. S. (2004). *Predictors of behavioural and emotional problems of children placed in children's homes in Croatia*
- Van der Ploeg, J. D., & Scholte, E. M. (2003). *Outcomes of treatment programs for youth with serious behavioural problems in residential settings: Final report.*
- Gharabaghi, K. (2012). *Translating evidence into practice: Supporting the school performance of young people living in residential group care in Ontario.*
- International Coach Federation (ICF) and the European Mentoring and Coaching Council (EMCC): *THE PROFESSIONAL CHARTER FOR COACHING AND MENTORING*, June 2011
- Be A Mentor, Inc.: *Training Guide for Volunteer Mentors, July 2006*
<https://www.beamentor.org/coordfrms/Training%20for%20Mentors.PDF>
- Nancy L. Deutsch, Renée Spencer: *Capturing the magic: Assessing the quality of youth mentoring relationships*, March 2009
- *UN Convention on the Rights of the Child*, available at <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx>
- *LUMOS: Children in Institutions the Global Picture*, available at https://wearelumos.org/sites/default/files/1.Global%20Numbers_2_0.pdf
- SAVE THE CHILDREN, Policy Brief, November 2012, *International Guidelines for the Alternative Care of Children*
- CELCIS in association with inter-agency group: *Moving Forward: Implementing the 'Guidelines for the Alternative Care of Children'*, 2012
- NGO Working Group on Children without Parental Care in Geneva (a sub-group of the NGO Group for the CRC): *IDENTIFYING BASIC CHARACTERISTICS OF FORMAL ALTERNATIVE CARE SETTINGS FOR CHILDREN, A DISCUSSION PAPER – MARCH 2013*
- Altshuler, S.J. (2003), *From barriers to successful collaboration: Public schools and child welfare working together*. *Social Work*, 48(1), 52-63.
- Blakely, C. H., Menon, R., & Jones, D. J. (1995). *Project BELONG: Final report*. College Station, TX: Texas A&M University, Public Policy Research Institute.
- Byington, Theresa (2010). *Keys to Successful Mentoring Relationships*, *Journal of extension*, December 2010 // Volume 48 // Number 6 // Tools of the Trade // 6TOT8
<https://www.joe.org/joe/2010december/tt8.php>

- Bruce, Mary and Bridgeland, John (2014). *The Mentoring Effect: Young People's Perspectives on the Outcomes and Availability of Mentoring*. Washington, D.C.: Civic Enterprises with Hart Research Associates for MENTOR: The National Mentoring Partnership. Retrieved April 19th 2017 from:
http://www.mentoring.org/images/uploads/Report_TheMentoringEffect.pdf
- Caldarella, P., Adams, M. B., Valentine, S., & Young, K. R. (2009). *Evaluation of a mentoring program for elementary school students at risk for emotional and behavioural disorders*. *New Horizons in Education*, 57(1), 1-16.
- Cashmore, J, & Paxman, M, (1996) *Longitudinal Study of Wards Leaving Care*. Department of Community Services, New South Wales, Sydney,
- Cavell, T., DuBois, D., Karcher, M., Keller, T., & Rhodes, J. (2009). *Strengthening mentoring opportunities for at-risk youth*. Retrieved from
http://www.mentoring.org/downloads/mentoring_1233.pdf (link is external) (PDF, 4 pages)
- Darling, N., Hamilton, S., Toyokawa, T., & Matsuda, S. (2002). *Naturally occurring mentoring in Japan and the United States: Roles and correlates*. *American Journal of Community Psychology*, 30, 245–270.
- Department of Communities Child Safety and Disability Services (2013) *Valuing and improving educational outcomes for children in out-of-home care*.
- Driscoll, J. (2011), *Making up lost ground. Challenges in supporting educational attainment of looked after children beyond Key Stage 4*. *Adoption & Fostering*, 35(2), 18-30.
- Ellis, S. W., & Granville, G. (1999). *Intergenerational solidarity: Bridging the gap through mentoring programmes*. *Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning*, 7(3), 181.
- Farahmand FK, Thompson S, Tailor M, DuBois DL, Lyon A, Grant KE, Czarlinski J, Masini O, Zander K, Nathanson A. (2012). *Community-based mental health behavioural programs for low-income urban youth: A meta-analytic review*. *Clinical Psychology: Science and Practice*. 19(2):195–215. doi: 10.1111/j.1468-2850.2012.01283.x.
- Forsman, H., & Vinnerljung, B. (2012). *Interventions aiming to improve school achievements of children in out-of-home care: A scoping review*. *Children and Youth Services Review*, 34, 1084-1091.
- Fresko, B., & Wertheim, C. (2006). *Learning by mentoring: Prospective teachers as mentors to children at risk*. *Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning*, 14(2), 149-161.
- Harker, R.M., Dobel-Ober, D., Akhurst, S., Berridge, D., & Sinclair, R. (2004), *Who takes care of education 18 months on? A follow-up study of looked after children's*

perceptions of support for educational progress. Child and Family Social Work, 9, 273-284.

- Hart, D., Donnelly, T.M., Youniss, J. & Atkins, R. (2007). *High School Community Service as a Predictor of Adult Voting and Volunteering.* American Educational Research Journal, Vol. 44, No. 1, pp. 197-219. American Educational Research Association. <http://www.jstor.org/stable/30069475>.
- Herrera, C. (1999). *School-based mentoring: A first look into its potential.* Philadelphia:Public/Private Ventures.
- Herrera, Carla, David L. DuBois and Jean Baldwin Grossman. (2013). *The Role of Risk: Mentoring Experiences and Outcomes for Youth with Varying Risk Profiles.* New York, NY: A Public/Private Ventures project distributed by MDRC. Retrieved April 19th 2017 from: http://www.mdrc.org/sites/default/files/Role%20of%20Risk_Final-web%20PDF.pdf
- Herrera, C., Grossman, J. B., Kauh, T. J., Feldman, A. F., & McMaken, J. (2007). *Making a difference in schools: The Big Brothers Big Sisters school-based mentoring impact study.* Philadelphia, PA: Public/Private Ventures. Available at: www.ppv.org/ppv/publications/assets/220_publication.pdf
- Hook, J.L., & Courtney, M.E. (2011), *Employment outcomes of former foster youth as young adults: The importance of human, personal, and social capital,* Children and Youth Services Review, 33, 1855-1865.
- Hunt, R. (2000), *The educational performance of children in need and children looked after.* Quality Protects Research Briefings, Department of Health, Research in Practice, Making Research Count.
- Jekielek, S., Moore K. A., & Hair, E. C. (2002). *Mentoring programs and youth development: A synthesis.* Washington, DC: Child Trends. Retrieved from [http://www.mentorwalk.org/documents/mentoring-synthesis.pdf\(link is external\)](http://www.mentorwalk.org/documents/mentoring-synthesis.pdf(link%20is%20external)) (PDF, 68 pages)
- LoSciuto, L., Rajala, A. K., Townsend, T. N., Taylor, A. S. (1996). *An outcome evaluation of across ages: An intergenerational mentoring approach to drug prevention.* Journal of Adolescent Research, 11(1), 116-129.
- Maluccio, A., Krieger, R. & Pine, B. (1990) *Preparing Adolescents for Life After Foster Care - the Central Role of Foster Parents.* Child Welfare League of America, Washington, DC.
- Martin, P.Y., & Jackson, S. (2002), *Educational success for children in public care: advice from a group of higher achievers.* Child and Family Social Work, 7, 121-130.
- MENTOR. (2009). *Elements of effective practice in mentoring.* Third Edition. Retrieved from [http://www.mentoring.org/downloads/mentoring_1222.pdf\(link is external\)](http://www.mentoring.org/downloads/mentoring_1222.pdf(link%20is%20external))

- Merdinger, J.M., Hines, A.M., Osterling, K.L., & Wyatt, P. (2005), *Pathways to college for former foster youth: Understanding factors that contribute to educational success*, *Child Welfare*, 84(6), 867-895.
- Mondy, S. (2009), *Life, learning and achievement. A Centacare Broken Bay Resource Toolkit*. Centacare Broken Bay.
- Perry, B. (2016). *In the article of Jeane Suppin: The long shadow. Bruce Perry on the lingering effects of childhood trauma*. The Sun, November 2016. (p. 4-13). Retrieved on 9th February 2017 from: <https://childtrauma.org/wp-content/uploads/2016/12/Sun-Interview-Bruce-Perry-Nov-2016.pdf>
- Rhodes, J.E., Grossman, J.B., & Resch, N.R. (2000). *Agents of change: Pathways through which mentoring relationships influence adolescents' academic adjustment*. *Child Development*, 71, 1662– 1671. Rhodes, J.E., Reddy, R., & Grossman, J.B. (2005). The protective influence of mentoring on adolescents' substance use: Direct and indirect pathways. *Applied Developmental Science*, 9, 31–47.
- Social mentoring research group (2007). *Towards understanding the mentoring, social mentoring and befriending*. Briefing paper 11. University of Brighton. Retrieved on April 9th,2017 from: <http://scottishmentoringnetwork.co.uk/assets/downloads/resources/SocialMentoringBristol.pdf>
- Steven M. Kogan, Gene H. Brody, Yi-fu Chen (2011). *Natural Mentoring Processes Deter Externalizing Problems Among Rural African American Emerging Adults: A Prospective Analysis*. *American Journal of Community Psychology*; DOI: [10.1007/s10464-011-9425-2](https://doi.org/10.1007/s10464-011-9425-2)
- Taylor AS, Porcellini L. Family involvement. In: DuBois DL, Karcher MJ, editors. *Handbook of youth mentoring*. Second edition. Sage; Thousand Oaks, CA: 2013. pp. 457–468. doi:10.4135/9781412996907.n31
- *The Professional Charter for Coaching and Mentoring 2011*. Retrieved on April 9th, 2017 from: <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/142-private-act--2.pdf>
- Tierney, J. P., Grossman, J. B., & Resch, N. L. (1995). *Making a difference: An impact study of Big Brothers Big Sisters*. Public/Private Venture.
- Tilbury, C., Osmond, J., Wilson, S., & Clark, J. (2007), *Good practice in child protection*. Pearson Education Australia, Frenchs Forest.
- Trout, A.L., Hagaman, J., Casey, K., Reid, R., & Epstein, M.H. (2008), *The academic status of children and youth in out-of-home care: A review of the literature*. *Children and Youth Services Review*, 30, 979-994.
- University of Georgia. (2017) "Youth-mentor relationships particularly helpful for those experiencing hardship." ScienceDaily, www.sciencedaily.com/releases/2011/05/110512171527.htm

- U.S. Department of Labor. Office of Disability Employment Policy. (n.d.). *Cultivating leadership: Mentoring youth with disabilities*. Retrieved from <http://www.dol.gov/odep/pubs/fact/cultivate.htm>
- Yates, Miranda and Youniss, James (1996): A Developmental Perspective on Community Service in Adolescence. *School K-12. Paper 38*. <http://digitalcommons.unomaha.edu/slcek12/38>
- *Youth Mentoring Relationships in Context: Mentor Perceptions of Youth, Environment, and the Mentor Role*. (2015). *Child Youth Serv Rev.* 2015 Jun 1; 53: 52–60.doi: [10.1016/j.chilyouth.2015.03.007](https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2015.03.007)
- *Youth.gov. Mentoring. Benefits for young people*. Retrieved April 14th 2017 from: <http://youth.gov/youth-topics/mentoring/benefits-mentoring-young-people>
- Vinnerljung Bo (2015) *The importance of school performance/education for children in out-of home care*. CRECS Ten minute window, 3(3)
- Wise, S., Pollock, S., Mitchell, G., Argus, C., & Farquhar, P. (2010), *Care system impacts on academic outcomes: Research report*. Melbourne: Anglicare Victoria and Wesley Mission Victoria.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union
K2 Strategic Partnership

<http://www.sapereaude-project.com>

TG THERAPEUTISCHE
GEMEINSCHAFTEN®

fundació
plataforma educativa

FÜR SOZIALES
S&S gemeinnützige Gesellschaft für Soziales mbH

Udruga Igra
Za pružanje rehabilitacijske, edukacijske i psiho-socijalno-pedagoške pomoći

Universitat
de Girona

*parrains
par' mille*